

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΟΥΔΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑ»

Οικονομικές και στρατηγικές συνιστώσες
της ενεργότερης συμμετοχής της Ινδίας στο υπό διαμόρφωση διεθνές σύστημα

Economic and strategic components
of India's more active participation in the emerging international system

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ιωάννης Ε. Λογοθέτης

Αθήνα, 2024

Τριμελής Επιτροπή

Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πειραιώς

Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Δημήτριος Τρανταφύλλου, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Ιωάννης Λογοθέτης, 2024

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Στη σύζυγό και στα τέσσερα υπέροχα παιδιά μου για την υπομονή τους και την κατανόησή τους κατά τη συγγραφή της παρούσης διπλωματικής εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

«ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΥΝΙΣΤΩΣΕΣ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΟΤΕΡΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΗΣ ΙΝΔΙΑΣ ΣΤΟ ΥΠΟ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΣΤΗΜΑ»

Η Ινδία, με την πλούσια ιστορία και την ποικιλία των πολιτιστικών επιτευγμάτων της, παρέμεινε σημαντικός παγκόσμιος παράγοντας παρά τις προκλήσεις που αντιμετώπισε όπως η αποικιοποίηση και οι πολιτικές εντάσεις. Η συνεχής εξέλιξή της στους τομείς της οικονομίας, της επιστήμης και της τεχνολογίας την καθιστά έναν ισχυρό παίκτη στον παγκόσμιο χάρτη, παραμένοντας εμπνευσμένη από την πλούσια ιστορία και πολιτιστική ποικιλομορφία της.

Η προσπάθεια της Ινδίας να γίνει πράσινη υπερδύναμη, με στόχο τις μηδενικές εκπομπές έως το 2070, αντιμετωπίζει προκλήσεις λόγω της εξάρτησής της από τον άνθρακα για την ενέργεια. Παρά τις δυσκολίες, η χώρα έχει ξεκινήσει πράσινες πρωτοβουλίες και επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, προωθώντας την καθαρή ενέργεια και αναβαθμίζοντας τις υποδομές για τη μείωση των εκπομπών και την αύξηση της παραγωγικότητας.

Η Ινδία εισήγαγε τη διαστημική εξερεύνηση από τις αρχές της δεκαετίας του '60, ιδρύοντας τον Ινδικό Οργανισμό Διαστημικής Έρευνας (ISRO) το 1969, με στόχο την ανάπτυξη της χώρας σε τεχνολογικό επίπεδο. Ο ISRO επιδίωξε την ανάπτυξη εγχώριων τεχνολογικών ικανοτήτων και τη συνεργασία με άλλες χώρες. Παράλληλα, επεκτείνει το πυρηνικό της πρόγραμμα, με σχέδια για νέους αντιδραστήρες και την εμπλοκίση του ουρανίου, αυξάνοντας την ικανότητά της στην παραγωγή πλουτωνίου για πολεμική χρήση. Αυτή η ανάπτυξη προκαλεί ανησυχίες σχετικά με τον αυξανόμενο αριθμό των πυρηνικών κεφαλών, καθώς και την ενίσχυση του οπλοστασίου πυρηνικών όπλων της χώρας, σύμφωνα με εκτιμήσεις του SIPRI.

Οι σχέσεις της με τις γειτονικές της χώρες είναι πολύπλοκες και ποικίλες. Ενδιαφέρων παρουσιάζουν αυτές με το Πακιστάν όπου υπάρχει μια μακρόχρονη ιστορία εντάσεων και συγκρούσεων, κυρίως λόγω του διαμελισμού της Βρετανικής Ινδίας το 1947 και των διενέξεων για την επαρχία της Κασμίρ. Με την Κίνα, υπάρχουν επίσης διαφορές σχετικά με τα σύνορα και την επιρροή στην περιοχή του Θιβέτ. Παρά τις διαφορές αυτές, η Ινδία επιδιώκει να διατηρήσει διμερείς και περιφερειακές σχέσεις με τις γειτονικές της χώρες

μέσω διαλόγου, συνεργασίας σε οικονομικά και πολιτιστικά θέματα, καθώς και διαπραγματεύσεων για την επίλυση διαφορών.

Η σχέση μεταξύ Ινδίας και Ρωσίας, εστιάζοντας στην ιστορική συνέχεια από τη Σοβιετική Ένωση έως τη διάλυσή της το 1991. Αρχικά, οι σχέσεις μεταξύ της Ινδίας και της Σοβιετικής Ένωσης εξελίχθηκαν θετικά, λειτουργώντας ως αντίβαρο στο Πακιστάν. Η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης ανάγκασε την Ινδία να προσαρμόσει την εξωτερική της πολιτική, αλλά διατήρησε φιλικές σχέσεις με τη Ρωσία. Παράλληλα, ενίσχυσε τις σχέσεις της με τις ΗΠΑ και την Κίνα.

Παρά τις διεθνείς πιέσεις, η Ινδία παρέμεινε διακριτική στη διεθνή πολιτική, διατηρώντας τις σχέσεις της με τη Ρωσία. Η σχέση με τις ΗΠΑ εξελίχθηκε σε στρατηγική εταιρική σχέση, ενώ επιδιώκει αυτονομία μέσω της συμμετοχής της στα BRICS.

Η Ινδία επίσης ενισχύει τις σχέσεις της με το ASEAN και τη SAARC, ενώ η προσέγγισή της με την Ελλάδα αποκτά ιδιαίτερη σημασία μετά την εκλογή της ως μέλους του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Η Ινδία και η Ελλάδα επιδιώκουν ενίσχυση των επιχειρηματικών δεσμών τους σε διάφορους τομείς, όπως η υποδομή, η τεχνολογία και η ενέργεια, καθώς και συνεργασία στον τομέα του διαστήματος και άλλων τομέων. Αναμένεται ότι οι οικονομικοί δεσμοί τους θα ενισχυθούν στο μέλλον.

ABSTRACT

'ECONOMIC AND STRATEGIC COMPONENTS OF INDIA'S MORE ACTIVE PARTICIPATION IN THE EMERGING INTERNATIONAL SYSTEM'

India, with its rich history and variety of cultural achievements, has remained an important global player despite the challenges it has faced such as colonisation and political tensions. Its continuous evolution in the fields of economy, science and technology makes it a powerful player on the world map, remaining inspired by its rich history and cultural diversity.

India's quest to become a green superpower, with a goal of zero emissions by 2070, faces challenges due to its dependence on coal for energy. Despite the difficulties, the country has launched green initiatives and investments in renewable energy, promoting clean energy and upgrading infrastructure to reduce emissions and increase productivity.

India introduced space exploration in the early 1960s, establishing the Indian Space Research Organisation (ISRO) in 1969, with the aim of developing the country's technology. ISRO sought to develop indigenous technological capabilities and cooperation with other countries. At the same time, it expanded its nuclear programme, with plans for new reactors and uranium enrichment, increasing its capacity to produce plutonium for military use. This development is raising concerns about the growing number of nuclear warheads, as well as strengthening the country's nuclear weapons arsenal, according to SIPRI estimates.

Its relations with its neighbours are complex and varied. Of interest are those with Pakistan where there is a long history of tensions and conflict, notably due to the partition of British India in 1947 and disputes over the province of Kashmir. With China, there are also disputes over borders and influence in the Tibetan region. Despite these disputes, India seeks to maintain bilateral and regional relations with its neighbours through dialogue, cooperation on economic and cultural issues, and negotiations to resolve disputes.

The relationship between India and Russia, focusing on the historical continuity from the Soviet Union to its dissolution in 1991. Initially, relations between India and the Soviet Union developed positively, acting as a counterweight to Pakistan. The dissolution of the Soviet Union forced India to adjust its foreign policy, but it maintained friendly relations with Russia. At the same time, it strengthened its relations with the US and China.

Despite international pressures, India remained discreet in international politics, maintaining its relations with Russia. Its relationship with the US has evolved into a strategic partnership and it is seeking autonomy through its participation in BRICS.

India is also strengthening its relations with ASEAN and SAARC, while its rapprochement with Greece assumes particular importance following its election as a member of the UN Security Council. India and Greece are seeking to strengthen their business ties in various sectors such as infrastructure, technology and energy, as well as cooperation in space and other areas. It is expected that their economic ties will be strengthened in the future.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΣΚΟΠΟΣ.....	2
ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ.....	2
ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ.....	2
ΜΕΡΟΣ Α'.....	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 «Σύντομο Ιστορικό».....	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 «Οικονομική Διάσταση».....	5
2.1 Γενικά.....	5
2.2 Γεωπολιτική και Γεωοικονομία της Ινδίας.....	8
2.3 Η οικονομία σήμερα.....	8
2.4 Η πράσινη μετάβαση της Ιδίας.....	9
2.5 Το Διαστημικό Πρόγραμμα της Ιδίας.....	10
2.5.1 Η Αποστολή της Ιδίας στο Φεγγάρι.....	11
ΜΕΡΟΣ Β'.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 «Στρατηγική Σημασία της Ινδίας».....	13
3.1 Στρατηγικές της Ινδίας.....	13
3.2 Το Πυρηνικό Πρόγραμμα της Ινδίας.....	15
3.3 Η Ινδία με τις Γείτονες Χώρες.....	17
3.3.1 Η Ινδία και το Πακιστάν.....	17
3.3.2 Η Ινδία και το Μπαγκλαντές.....	19
3.3.3 Η Ινδία και η Κίνα.....	21
3.3.4 Η Ινδία με τα Νεπάλ και Μπουτάν.....	23
3.3.5 Η Ινδία και Σρι Λάνκα.....	24
3.3.6 Η Ινδία και Μιανμάρ.....	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 «Διεθνής Συνεργασία».....	26
4.1 Η Ινδία με τις μεγάλες Δυνάμεις και Διεθνείς Οργανισμούς.....	26
4.1.1 Η Ινδία και η Ρωσία.....	26
4.1.2 Η Ινδία και οι ΗΠΑ.....	28
4.1.3 Η Ινδία και ΟΗΕ.....	29
4.1.4 Η Ινδία και BRICS.....	29
4.1.5 Η Ινδία και ASEAN.....	31
4.1.6 Η Ινδία και SAARC.....	32

4.1.7	Η Ινδία και η Ευρωπαϊκή Ένωση	34
4.2	Η Ινδία με την Ελλάδα	34
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	37
	ΕΠΙΛΟΓΟΣ	38
	ΠΗΓΕΣ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	40
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α»	A-1
	ΠΥΡΗΝΙΚΑ ΣΤΗΝ ΙΝΔΙΑ	1
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β»	B-1
	ΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΙΝΔΙΑΣ	1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Η Ινδία δεν είναι ούτε έθνος, ούτε κράτος. Είναι μία υποήπειρος με εθνικότητες».

Muhammad Ali Jinnah

Ινδία, ως μία από τις πλέον πολυπληθείς και πολιτισμικά ποικίλες χώρες του κόσμου, διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στο διεθνές σύστημα κατά τη διάρκεια της ιστορίας της. Κατά την περίοδο της Απελευθέρωσης και του Ψυχρού Πολέμου (1947-1991), η χώρα απέκτησε την ανεξαρτησία της από τη Βρετανική Αυτοκρατορία, ενώ υιοθέτησε πολιτική ουδετερότητας και συμμετείχε ενεργά στη διαμόρφωση του Κράτους των Μη-Εκτελεστικών.

Οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις και η παγκοσμιοποίηση, που ξεκίνησαν από τις δεκαετίες του '90 και συνεχίζονται σήμερα, ενίσχυσαν την οικονομική δύναμη της χώρας, καθιστώντας τη σημαντικό παγκόσμιο παράγοντα. Στον τομέα της πολιτικής ασφάλειας και των διεθνών σχέσεων, έχει πρωταγωνιστήσει στην προώθηση της περιφερειακής σταθερότητας, συμμετέχοντας ενεργά σε διεθνείς ειρηνευτικές αποστολές.

Επιπλέον, έχει αναλάβει πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της κλιματικής αλλαγής, αποδεικνύοντας δέσμευση προς τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η συμμετοχή της σε διεθνείς οργανισμούς όπως το G20 τους BRICS και ο ΟΗΕ της παρέχει τη δυνατότητα να επηρεάζει παγκόσμιες αποφάσεις και να συμβάλει στη διαμόρφωση παγκόσμιων πολιτικών και οικονομικών προσανατολισμών. Συνολικά, έχει εξελιχθεί από μια χώρα που αναζητούσε την ανεξαρτησία σε έναν ενεργό παίκτη στο διεθνές προσκήνιο, συμβάλλοντας στην οικονομία, την πολιτική, την ασφάλεια και την περιβαλλοντική διακυβέρνηση.

Η εξωτερική πολιτική της Ινδίας αποτελεί κρίσιμο παράγοντα στην παγκόσμια σκηνή, όπου διατηρεί ενεργή συμμετοχή και στρατηγική συνεργασία με διάφορες χώρες. Η χώρα έχει αναπτύξει ισχυρούς δεσμούς με άλλες αναδυόμενες οικονομίες, ενώ ταυτόχρονα διατηρεί παραδοσιακές σχέσεις με διεθνείς παράγοντες. Η πολιτική αυτή στάση συνέβαλε στη διεύρυνση των οικονομικών και εμπορικών της σχέσεων, ενισχύοντας παράλληλα την κύρος της στο διεθνές προσκήνιο.

Στον τομέα της οικονομικής ανάπτυξης, η Ινδία συνεχίζει να επενδύει στους κλάδους της τεχνολογίας, της έρευνας και των υπηρεσιών. Οι εκτελεστικές μεταρρυθμίσεις στον τομέα της επιχειρηματικότητας και η ενίσχυση του εσωτερικού και διεθνούς εμπορίου έχουν δώσει ώθηση στην ινδική οικονομία. Η αυξημένη συμμετοχή σε διεθνείς οικονομικές πλατφόρμες έχει ενισχύσει την παρουσία της στην παγκόσμια οικονομία, ενώ η επενδυτική της εξωστρέφεια προωθεί την οικονομική της επιρροή.

Η Ινδία, ως παγκόσμιος παράγοντας, ενεργά συμβάλλει στη διαμόρφωση παγκόσμιων προκλήσεων, όχι μόνο σε οικονομικό επίπεδο αλλά και σε θέματα περιβάλλοντος, ασφάλειας και διακυβέρνησης. Η συνεχής δέσμευση της Ινδίας για την ανάπτυξη και τη συνεργασία σε διεθνές επίπεδο την καθιστά σημαντικό παράγοντα στον σύγχρονο κόσμο, συνδυάζοντας παραδοσιακές αξίες με σύγχρονες προκλήσεις.

ΣΚΟΠΟΣ

Βασικός σκοπός της εργασίας είναι η εξέταση του ρόλου της Ινδίας στο διεθνές σύστημα. Σταδιακά και όλο και συχνότερα η Ινδία προσδιορίζεται ως η ανερχόμενη μεγάλη περιφερειακή δύναμη της Ασίας και ευρύτερα. Κύριοι πυλώνες αποτελούν η γεωγραφική της θέση, ο πληθυσμός της, το στρατιωτικό και το επιστημονικό της δυναμικό. Μεθοδολογικά, διερευνήθηκαν οι θέσεις των κρατών μέσω των προβλέψεων στα εθνικά και στρατιωτικά τους εγχειρίδια, αλλά και μέσω της πρόσφατης ενεργητικότητας τους σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

Η ανά χείρας εργασία λαμβάνει ως προϋποθέσεις την μη αλλαγή των συνόρων καθώς και την σταθερή πορεία της στρατηγικής του συνόλου των χωρών που εξετάζονται. Η αξιολόγηση και ανάλυση των οικονομικών και στρατηγικών συνιστωσών της ενεργότερης συμμετοχής της Ινδίας στο υπό διαμόρφωση διεθνές σύστημα έγινε με γνώμονα την αλματώδη ανάπτυξη της τεχνολογίας και τις ειδικές συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την εξέλιξη των οικονομικών και στρατηγικών συνιστωσών της ενεργότερης συμμετοχής της Ινδίας στο υπό διαμόρφωση διεθνές σύστημα μελετήθηκαν στην διατριβή είναι οι ακόλουθοι:

α. Οικονομική ανάπτυξη: Η οικονομική ανάπτυξη της Ινδίας επηρεάζει την ικανότητά της να παίξει μεγαλύτερο ρόλο στο διεθνές σκηνικό. Η αύξηση του ΑΕΠ της χώρας και η εμφάνιση της ως μία από τις γρήγορα αναπτυσσόμενες οικονομίες του κόσμου την καθιστούν ολοένα και πιο επιρρεπή στην επιρροή.

β. Πολιτική ηγεσία: Οι πολιτικοί ηγέτες της Ινδίας και οι πολιτικές τους αποφάσεις έχουν σημαντική επίδραση στην πορεία που ακολουθεί η χώρα στη διεθνή σκηνή.

γ. Διπλωματία και εξωτερικές σχέσεις: Ο τρόπος με τον οποίο η Ινδία αλληλεπιδρά με άλλες χώρες και διεθνείς οργανισμούς, καθώς και οι σχέσεις της με γειτονικές χώρες και παγκόσμιους παράγοντες, επηρεάζει την εικόνα και την επιρροή της.

δ. Στρατηγική ασφάλειας: Η πολιτική ασφάλειας και η άμυνα της Ινδίας επηρεάζουν την ικανότητά της να ασκεί επιρροή στο διεθνές περιβάλλον και να προασπίζει τα συμφέροντά της.

ε. Κοινωνικές και πολιτιστικές πτυχές: Οι κοινωνικές και πολιτιστικές πτυχές της Ινδίας επίσης παίζουν ρόλο στον τρόπο με τον οποίο ερμηνεύει και αντιμετωπίζει τα διεθνή ζητήματα.

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 «Σύντομο Ιστορικό»

Ο πολιτισμός της Ινδίας, που αποτελεί τον παλαιότερο γνωστό πολιτισμό της Ινδίας (2500-1700 π.Χ.), είναι αναγνωρίσιμος για την ξεχωριστή του κουλτούρα και τα επιτεύγματά του. Ο Ινδουισμός βασίζεται στον Βεδικό πολιτισμό (περίπου το 1500 π.Χ.), ενώ η δημιουργία του συστήματος καστών αποδίδεται στην ίδια περίοδο (Επιτροπή Dandekar, 1981). Η Ινδία, επηρεασμένη από διάφορες κουλτούρες λόγω μετανάστευσης, εισβολής και επέκτασης άλλων εθνών, συμπεριλαμβάνει στους επηρεαστές της Μογγόλους (υπό τον Τζένγκις Χαν), τους Έλληνες (Μέγας Αλέξανδρος) και τους Βρετανούς (Karkal, Irudaya Rajan, 1991).

Παρά την πλούσια οικονομική και πολιτιστική ιστορία της, η Ινδία βίωσε παρακμή κατά την περίοδο του βρετανικού αποικισμού. Οι Ευρωπαίοι, εκμεταλλευόμενοι την Ινδία για μπαχαρικά και βαμβακερά υφάσματα, συνέβαλαν στην ύφεση της οικονομίας της χώρας. Οι αρνητικές επιπτώσεις περιλάμβαναν την εκμετάλλευση και καταστροφή βιομηχανιών και πλούτου της Ινδίας (Sarker, 1998). Μετά την ανεξαρτησία το 1947, η Ινδία αντιμετώπισε μια αργή πρόοδο στην ανάπτυξή της, αλλά σήμερα έχει εξελιχθεί σε ένα από τα κορυφαία βιομηχανικά έθνη του κόσμου (Sarker, 1998).

Η Ινδία παράγει κάθε δυνατό βιομηχανικό προϊόν και καταναλωτικό αγαθό, επιτυγχάνοντας σημαντική πρόοδο στον τομέα της επιστημονικής έρευνας. Αυτή η επιτυχία περιλαμβάνει την εφαρμογή της πυρηνικής ενέργειας για ειρηνικούς σκοπούς, τη διαστημική και δορυφορική έρευνα, την τεχνολογία επικοινωνιών και τη βιοτεχνολογία. Η Ινδία διαθέτει επίσης την τρίτη μεγαλύτερη δεξαμενή επιστημονικού και τεχνολογικού ανθρώπινου δυναμικού. Πρωτοπόροι επιστήμονες όπως οι Raman, Homi Bhaba, Bose, Satyen Bose, Hargovind Khorana και Chandrasekhar έχουν αποσπάσει τιμητικές μνείες για τη χώρα, εντός και εκτός συνόρων (Sen, Dreze, 1998).

Ο πολιτισμός της κοιλάδας του Ινδού, ένας από τους παλαιότερους στον κόσμο, ακμάζει κατά την 3η και 2η χιλιετία π.Χ. και εκτείνεται στη βορειοδυτική Ινδία. Κατά την περίοδο αυτή, οι άριες φυλές από τα βορειοδυτικά διεισδύουν στην ινδική υποήπειρο περίπου το 1500 π.Χ., συνθέτοντας τον κλασικό ινδικό πολιτισμό με τους προηγούμενους Δραβιδικούς κατοίκους.

Η αυτοκρατορία Maurya του 4ου και 3ου αιώνα π.Χ., που φτάνει στο ζενίθ της υπό τον Ασόκα, ενώνει ένα μεγάλο μέρος της Νότιας Ασίας. Η Χρυσή Εποχή των Gupta (4ος έως 6ος αι. μ.Χ.) διακρίνεται για τη σημαντική ανάπτυξη της ινδικής επιστήμης, τέχνης και πολιτισμού (Chacko, 2014). Το Ισλάμ εξαπλώνεται σε όλη την υποήπειρο κατά τη

διάρκεια 700 ετών, ενώ στις αρχές του 16ου αιώνα, ο αυτοκράτορας BABUR ίδρυσε τη Δυναστεία των Mughal, η οποία κυβερνούσε την Ινδία για περισσότερους από τρεις αιώνες.

Οι Ευρωπαίοι εξερευνητές εγκαθίστανται στην Ινδία κατά τον 16ο αιώνα, και μέχρι τον 19ο αιώνα, η Μεγάλη Βρετανία καθίσταται η κυρίαρχη πολιτική δύναμη. Ο Βρετανικός Ινδικός Στρατός έχει κρίσιμο ρόλο και στους δύο Παγκόσμιους Πολέμους. Η μη βίαιη αντίσταση κατά της βρετανικής κυριαρχίας, με ηγέτες όπως οι Mohandas GANDHI και Jawaharlal NEHRU, οδηγεί τελικά στην ανεξαρτησία το 1947.

Εγκαθιστώντας ένα κοινοβουλευτικό σύστημα διακυβέρνησης, με μια ένωση κρατών που αυτοανακηρύχθηκε ως Κυρίαρχη Λαϊκή Δημοκρατία, η χώρα διαιρέθηκε σε 25 πολιτείες και 7 εδάφη της Ένωσης. Τα κράτη έχουν σημαντική αυτονομία, ενώ τα εδάφη της Ένωσης διοικούνται από τον Πρόεδρο μέσω διορισμένων διαχειριστών. Σε επίπεδο διοίκησης, υφίσταται το σύστημα Panchayati Raj, ένα μοτίβο αυτοδιοίκησης που επιβλέπει τον σχεδιασμό και την εκτέλεση έργων σε επίπεδο επαρχίας, οικοπέδου και κοινότητας. Η ψηφοφορία των ενηλίκων είναι καθολική.

Η βία οδήγησε στην αιματηρή διχοτόμηση της ηπείρου, με τη δημιουργία δύο χωριστών κρατών, της Ινδίας και του Πακιστάν. Οι δύο χώρες έχουν πολεμήσει τρεις πολέμους από την αρχή της περιόδου της ανεξαρτησίας τους, με τον τελευταίο, το 1971, να οδηγεί στο Ανατολικό Πακιστάν να αποκτήσει ανεξαρτησία ως το Μπαγκλαντές. Οι πυρηνικές δοκιμές της Ινδίας το 1998 οδήγησαν το Πακιστάν να πραγματοποιήσει τις δικές του την ίδια χρονιά. Το Νοέμβριο του 2008, τρομοκράτες που φέρεται να κατάγονται από το Πακιστάν, πραγματοποίησαν σειρά συντονισμένων επιθέσεων στη Βομβάη, την οικονομική πρωτεύουσα της Ινδίας (Karkal, Irudaya Rajan, 1991).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 «Οικονομική Διάσταση»

2.1 Γενικά

Πριν από την ανεξαρτησία της, η Ινδία βίωνε μια ιδιαίτερα αυταρχική βρετανική αποικιοκρατία, ιδίως μετά την εξέγερση του 1857. Αυτή η κατάσταση οδήγησε σε αξιοποίηση των οικονομικών και ανθρώπινων πόρων της Ινδίας από τη Βρετανία, επιφέροντας μια πρωτοφανή περίοδο παρακμής (Πτήση, 2020). Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της βρετανικής κυβέρνησης είναι ο λιμός στην επαρχία της Βεγγάλης κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Κατά τη διάρκεια αυτού του λιμού, η διανομή τροφίμων προτίμησε αυτούς που είχαν σημασία για τη συνέχιση του πολέμου, όπως οι ένοπλες δυνάμεις, οι πολεμικές βιομηχανίες και οι κυβερνητικοί υπάλληλοι. Αυτό οδήγησε σε μαζικές απώλειες ζωών μεταξύ του ινδικού πληθυσμού (OxfordUnion, 2016).

Το παγκόσμιο σύστημα το 1947 είχε ήδη αρχίσει να εξελίσσεται προς το διπολικό, με τις δύο υπερδυνάμεις, τις ΗΠΑ και την ΕΣΣΔ, να δημιουργούν συμμαχίες παγκοσμίως. Η Ινδία, μετά την ανεξαρτησία της το 1947 (Nations, 2024) από τη βρετανική αποικιακή κυριαρχία, διαμόρφωσε μια εξωτερική πολιτική που επηρεάστηκε σημαντικά από τις φιλοσοφίες των Γκάντι και Νεχρού, με έμφαση στην "ηθική". Παρά το δόγμα "ahimsa" που θεωρητικά υιοθετούσε, η Ινδία ενεπλάκη σε συγκρούσεις με το Πακιστάν και την Κίνα, προκαλώντας πολέμους κατά τη δεκαετία του 1960.

Παρά την επισημοποίηση της μη ευθυγραμμισμένης πολιτικής, η Ινδία εξέλιξε τη θέση της. Αρχικά μέλος των Ηνωμένων Εθνών από το 1945, παρέμεινε στην Κοινοπολιτεία και μεταβλήθηκε σε δημοκρατία το 1950. Αν και ιδρυτικό μέλος του Κινήματος των Αδεσμεύτων¹, η πολιτική της εξελίχθηκε κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, ενώ στις αρχές της δεκαετίας του 1970 απομακρύνθηκε από τη μη ευθυγραμμισμένη πολιτική της με την υπογραφή της Ινδο-Σοβιετικής Συνθήκης Ειρήνης, Φιλίας και Συνεργασίας το 1971 (Horimoto, 2017).

Με το πέρας του Ψυχρού Πολέμου και την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, η Ινδία βρέθηκε σε μια δυσμενή θέση παγκοσμίως. Μέχρι εκείνη τη στιγμή, οι σχέσεις με τη Σοβιετική Ένωση είχαν είναι εντονότερες τόσο στον τομέα της στρατιωτικής συνεργασίας όσο και στους τομείς του εμπορίου και της οικονομίας. Το πρόβλημα του πολέμου του Κόλπου το 1991, σε συνδυασμό με την αναταραχή που προκλήθηκε από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, ανάγκασαν την Ινδία να αναζητήσει χρηματοδότηση από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ).

Ως αντάλλαγμα για τη χρηματοδότηση, η Ινδία υποχρεώθηκε να μετατρέψει το οικονομικό της σύστημα από το κλειστό προς ένα νεοφιλελεύθερο σύστημα οικονομικής ανάπτυξης. Μετά τις ουσιαστικές αλλαγές στο Διεθνές Σύστημα, η Ινδία προχώρησε σε μεγάλες αλλαγές στην εξωτερική της πολιτική. Προσέγγισε τόσο τις Ηνωμένες Πολιτείες όσο και την Κίνα. Πλέον, η Ινδία θεωρεί τη σύναψη διμερών στρατηγικών συμφωνιών και τη συμμετοχή της σε κρατικές συνασπισμούς όπως η ASEAN (Ένωση Εθνών Νοτιοανατολικής Ασίας) και η BRICS (Brazil, Russia, India, China και South Africa) ως βασικούς πυλώνες της εξωτερικής της πολιτικής (Burns, 1998).

---

¹ Το Κίνημα των Αδεσμεύτων ή Κίνηση των Αδεσμεύτων, NAM (Non-Aligned Movement), είναι μία διεθνής οργάνωση αναγνωρισμένη από τον ΟΗΕ μεταξύ των Αδεσμεύτων χωρών, των οποίων η πολιτική δεν ευθυγραμμίζεται με την πολιτική των μεγάλων δυνάμεων (ΗΠΑ-Ρωσίας). Αποτελείται από 120 κράτη, ενώ συμμετέχουν και 17 κράτη παρατηρητές είτε με ομαδική εκδήλωση συγκεκριμένης ιδεολογίας είτε ως σύνολο συμμετεχόντων σε συγκεκριμένες δραστηριότητες.

2.2 Γεωπολιτική και Γεωοικονομία της Ινδίας

2.3 Η οικονομία σήμερα

Οι φυσικοί πόροι ενός κράτους και η ύπαρξη πηγών πλούτου αποτελούν σημαντικό παράγοντα επιρροής και επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τον καθορισμό της εξωτερικής πολιτικής του. Οι φυσικοί πόροι αντικατοπτρίζονται στον ορυκτό πλούτο, τις πηγές ενέργειας, τα μέσα παραγωγής, τα γεωργικά και τεχνολογικά προϊόντα, καθώς και στις υπηρεσίες που παράγονται από αυτούς. Ειδικά τα τρόφιμα αποτελούν σημαντικό παράγοντα στον καθορισμό της εξωτερικής πολιτικής μιας χώρας. Είναι προφανές ότι τα κράτη που διαθέτουν πλούσιους φυσικούς πόρους, εργατική δύναμη, τεχνολογία και τεχνογνωσία έχουν τη δυνατότητα να διαμορφώσουν πολιτικές και να τις υποστηρίξουν οικονομικά, ενισχύοντας γενικά την αυτοπεποίθησή τους στη διεθνή σκηνή. Αντίθετα, η έλλειψη κρίσιμων πηγών πλούτου, όπως το πετρέλαιο, μπορεί να καθιστά ένα κράτος ευάλωτο σε εξωτερικές παρεμβάσεις ή να επιβάλλει περιορισμούς στην εξωτερική πολιτική του.

Στην περίπτωση της Ινδίας, παρατηρείται ένας σχεδόν πλήρης εφοδιασμός με όλα εκτός από τους απαραίτητους πόρους για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Η κύρια αδυναμία εντοπίζεται στη συνεχή ανάγκη για ενέργεια, η οποία καλύπτεται με μία συνδυαστική προσέγγιση που περιλαμβάνει την κατανάλωση άνθρακα, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, καθώς και τις εισαγωγές πετρελαίου και φυσικού αερίου. Είναι ενδιαφέρον το γεγονός ότι η Ινδία ακολουθεί μία πολιτική διασποράς προμηθευτών, εισάγοντας πετρέλαιο και φυσικό αέριο από χώρες του ΟΡΕC, από τις ΗΠΑ, τη Ρωσία, κ.ά. Ουσιαστικά, αποτελεί έναν σημαντικό πελάτη, οι ενεργειακές ανάγκες της οποίας δεν μειώνονται, αλλά αυξάνονται (Κουσκουβέλης, 2000).

Η Ινδία έχει αναδειχθεί ως η ταχύτερα αναπτυσσόμενη μεγάλη οικονομία στον κόσμο και αναμένεται να είναι μία από τις τρεις κορυφαίες οικονομικές δυνάμεις στον κόσμο τα επόμενα 10-15 χρόνια, υποστηριζόμενη από την ισχυρή δημοκρατία και τις ισχυρές συνεργασίες της. Η ελκυστικότητα της Ινδίας ως προορισμού για επενδύσεις έχει γίνει ισχυρότερη και πιο βιώσιμη ως αποτέλεσμα της τρέχουσας περιόδου παγκόσμιας απρόβλεπτης και μεταβλητότητας και τα χρηματικά ποσά ρεκόρ που συγκεντρώθηκαν από κεφάλαια που εστιάζουν στην Ινδία το 2022 αποδεικνύουν την πίστη των επενδυτών στο αφήγημα «Επενδύστε στην Ινδία».

Το ονομαστικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) της Ινδίας σε τρέχουσες τιμές εκτιμάται ότι θα είναι 296,58 τρισεκατομμύρια Rs (Ρουπία Ινδίας), (3,56 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ) το 2023-24. Επιπλέον, το ονομαστικό ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές το 2ο τρίμηνο του 2023-24 ήταν 71.66 τρισεκατομμύρια Rs. (861,2 δισεκατομμύρια δολάρια

ΗΠΑ), έναντι 65,67 τρισεκατομμυρίων Rs. (789.2 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ) το 2022-23, εκτιμώντας αύξηση 9.1%. Από τις 03 Οκτωβρίου 2023, η Ινδία φιλοξενεί 111 «Unicorn» (είναι μια επιχείρηση που έχει αξία τουλάχιστον \$1 δισεκατομμύριο) με συνολική αποτίμηση 349,67 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ. Από τον συνολικό αριθμό «Unicorn», 45 από αυτές με συνολική αποτίμηση 102,30 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ γεννήθηκαν το 2021 και 22 «Unicorn» με συνολική αποτίμηση 29,20 δισεκατομμυρίων δολαρίων γεννήθηκαν το 2022 (Indian Economy Growth Rate & Economic System Insights, IBEF, 2024).

Η Ινδία έχει σήμερα την τρίτη μεγαλύτερη βάση «Unicorn» στον κόσμο. Η κυβέρνηση επικεντρώνεται επίσης στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, επιτυγχάνοντας το 40% της ενέργειάς της από μη ορυκτές πηγές έως το 2030. Η Ινδία έχει δεσμευτεί να επιτύχει τη φιλοδοξία της χώρας για καθαρές μηδενικές εκπομπές έως το 2070 μέσω μιας στρατηγικής πέντε αξόνων, «Panchamrit». Επιπλέον, η Ινδία κατέλαβε την 3η θέση στον ελκυστικό δείκτη της χώρας ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Σύμφωνα με το McKinsey Global Institute, η Ινδία πρέπει να ενισχύσει τον ρυθμό αύξησης της απασχόλησης και να δημιουργήσει 90 εκατομμύρια μη γεωργικές θέσεις εργασίας μεταξύ 2023 και 2030, προκειμένου να αυξήσει την παραγωγικότητα και την οικονομική ανάπτυξη. Το καθαρό ποσοστό απασχόλησης πρέπει να αυξηθεί κατά 1,5% ετησίως από το 2023 έως το 2030 για να επιτευχθεί αύξηση του ΑΕΠ κατά 8-8,5% μεταξύ της ίδιας χρονικής περιόδου. Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ανήλθε σε 8,3 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ ή 1% του ΑΕΠ το δεύτερο τρίμηνο του δημοσιονομικού έτους 2023-24 σε σύγκριση με 9,2 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ ή 1,1% του ΑΕΠ το προηγούμενο τρίμηνο (India to Become Largest Economic Superpower by End of Century, 2023).

Οι εξαγωγές πήγαν εξαιρετικά καλά κατά τη διάρκεια της πανδημίας και βοήθησαν την ανάκαμψη, όταν όλες οι άλλες μηχανές ανάπτυξης έχαναν την ορμή τους όσον αφορά τη συμβολή τους στο ΑΕΠ. Στο μέλλον, η συμβολή των εξαγωγών εμπορευμάτων μπορεί να κλονιστεί, καθώς αρκετοί από τους εμπορικούς εταίρους της Ινδίας βλέπουν οικονομική επιβράδυνση (India Economic Outlook, January 2024).

2.4 Η πράσινη μετάβαση της Ιδίας

Η Ινδία προσπαθεί να γίνει μια πράσινη υπερδύναμη με στόχο για καθαρές μηδενικές εκπομπές μέχρι το 2070. Αναγνωρίζεται ότι αυτός ο στόχος είναι φιλόδοξος, δεδομένης της ταχείας ανάπτυξης της χώρας και της αυξανόμενης ζήτησης για ενέργεια. Η Ινδία έχει ήδη κάνει σημαντικά βήματα προς την προώθηση της καθαρής ενέργειας, αυξάνοντας την ικανότητα ανανεώσιμης ενέργειας και μειώνοντας τις εκπομπές (Ghosh, 2023).

Η Ινδία αντιμετωπίζει προκλήσεις στην επίτευξη του στόχου της για καθαρές μηδενικές εκπομπές, καθώς η ενεργειακή της αγορά εξαρτάται σημαντικά από τον άνθρακα. Παρά τις προκλήσεις, η χώρα έχει δείξει πρόοδο, με την ανάπτυξη πράσινων πρωτοβουλιών και την επέκταση της ηλιακής και αιολικής ενέργειας. Η μετάβαση σε καθαρή ενέργεια απαιτεί σημαντικές επενδύσεις και αναβάθμιση των υποδομών.

Η πρόσβαση στην ενέργεια είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη και την υγεία, και η Ινδία εργάζεται για να εξαλείψει τις αποκλίσεις στην κατανάλωση ενέργειας. Η χώρα αντιμετωπίζει το δίλημμα της ανάγκης για ψύξη και της αύξησης των εκπομπών από τα συστήματα κλιματισμού. Η επίτευξη του στόχου για καθαρές μηδενικές εκπομπές θα απαιτήσει μετασχηματισμό της ενεργειακής αγοράς και ανάπτυξη καθαρών πηγών ενέργειας.

2.5 Το Διαστημικό Πρόγραμμα της Ιδίας

Η Ινδία αποφάσισε να εμπλακεί στην ανακάλυψη του διαστήματος στις αρχές της δεκαετίας του '60. Το 1962, ιδρύθηκε η Ινδική Εθνική Επιτροπή Διαστημικής Έρευνας (INCOSPAR), με επικεφαλής τον Δρ. Vikram Sarabhai, ο οποίος είχε όραμα να δώσει στον νέο αυτόν τομέα σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της χώρας. Ο Sarabhai θεωρείται παγκοσμίως ο πατέρας του Ινδικού Διαστημικού Προγράμματος. Το 1969, ιδρύθηκε ο Ινδικός Οργανισμός Διαστημικής Έρευνας (ISRO), διαδεχόμενος την προηγούμενη INCOSPAR, με άμεση υπαγωγή στον πρωθυπουργό. Ο Sarabhai έδωσε στον ISRO την κατεύθυνση να λειτουργήσει ως παράγοντας ανάπτυξης, αναγνωρίζοντας τη σημασία της διαστημικής τεχνολογίας για την ανάπτυξη της χώρας (Indian Space Research Organisation, 2024).

Έτσι, το ISRO ξεκίνησε την αποστολή του να παρέχει διαστημικές υπηρεσίες στο ινδικό έθνος και να αναπτύξει τα αναγκαία τεχνολογικά μέσα για την παροχή αυτών των υπηρεσιών ανεξάρτητα, στοχεύοντας στη χρήση εγχώριας τεχνολογίας και πόρων. Το διαστημικό πρόγραμμα επικεντρώθηκε στην ανάπτυξη εγχώριων τεχνολογικών ικανοτήτων και στην αυτοδυναμία στο χρόνο, αποφεύγοντας την εξάρτηση από ξένη υποστήριξη. Στην αρχή, η εξωτερική βοήθεια ήταν αναγκαία, με την πρώτη διαστημική συμφωνία να υπογράφεται το 1962 με τη Σοβιετική Ένωση, λόγω των ισχυρών παραδοσιακών σχέσεων των δύο χωρών.

Το 1972 υπογράφηκε και μια βασική διαστημική συμφωνία μεταξύ των δύο χωρών, που άνοιξε το δρόμο για σημαντικές εξελίξεις στον τομέα. Η Ινδία, αν και αντιμετώπιζε οικονομικές δυσκολίες και πολέμους, παρέμεινε αποφασισμένη να αναπτύξει το διαστημικό πρόγραμμά της, συνδυάζοντας εγχώριες πρωτοβουλίες με συνεργασίες με άλλες χώρες. Έτσι, παρά τις δύσκολες συνθήκες της εποχής, η Ινδία κατάφερε να προοδεύσει στον τομέα της διαστημικής έρευνας, επωφελούμενη από τη

διαπραγματεύση και τη συνεργασία με άλλες χώρες, ακόμα και στο πλαίσιο των γεωπολιτικών αντιθέσεων της εποχής.

Η εξέλιξη του Ινδικού δορυφορικού προγράμματος φαίνεται να επιταχύνεται και να βελτιώνεται σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Ιδιαίτερα ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι έχουν εκτοξευθεί 431 δορυφόροι για 34 χώρες, με την πιο πρόσφατη εκτόξευση στις 7 Νοεμβρίου 2020 να θέτει σε τροχιά επιπλέον 9 δορυφόρους για το Λιθουανία, το Λουξεμβούργο και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Παρά την αναμενόμενη εξυπηρέτηση χωρών που δεν έχουν πρόσβαση σε διαστημικές υπηρεσίες, παρατηρείται ότι ακόμα και χώρες όπως οι ΗΠΑ, η Γερμανία, η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και ο Καναδάς έχουν ζητήσει υπηρεσίες από την Ινδία για τις διαστημικές τους ανάγκες.

Επιπλέον, το 2017 εκτοξεύθηκαν επιτυχώς 104 δορυφόροι με έναν πύραυλο-φορέα, ενώ το 2019 εκτοξεύθηκαν 29 δορυφόροι σε τρεις διαφορετικές τροχιές, καταγράφοντας ρεκόρ και στις δύο περιπτώσεις. Το δορυφορικό σύστημα πλοήγησης της Ινδίας, γνωστό ως Indian Regional Navigation Satellite System (IRNSS) ή NavIC, είναι ένα ανεξάρτητο σύστημα που παρέχει ακριβείς υπηρεσίες πλοήγησης σε χρήστες στην Ινδία και σε ευρύτερη περιοχή έως και 1500 χιλιόμετρα μακριά από τα σύνορά της. Αναμένεται να παρέχει δύο τύπους υπηρεσιών, μια στάνταρ υπηρεσία θέσης και μια περιορισμένης πρόσβασης κρυπτογραφημένη υπηρεσία για εξουσιοδοτημένους χρήστες. Επίσης, η Ινδία διαθέτει ένα μεγάλο αριθμό δορυφόρων παρατήρησης, που χρησιμοποιούνται για ποικίλες εφαρμογές όπως η γεωργία, οι υδάτινοι πόροι και η πρόβλεψη καταστροφών.

2.5.1 Η Αποστολή της Ιδίας στο Φεγγάρι

Η Ινδία στις 23 Αυγούστου 2023 έφτασε στη Σελήνη, γίνοντας η τέταρτη χώρα παγκοσμίως που επιτυχώς προσγείωσε μια διαστημική αποστολή εκεί και η πρώτη που το πραγματοποίησε κοντά στον νότιο πόλο του φεγγαριού. Αυτό το σημείο, το οποίο ο Νηλ Άρμστρονγκ είχε πρωτοπατήσει το 1962, ήταν ένας σχεδόν άγνωστος και υποσχόμενος προορισμός (root, 2023).

Η επιτυχής προσεδάφιση σηματοδοτεί την ανόδο της Ινδίας ως μιας ανταγωνιστικής δύναμης στον χώρο της διαστημικής έρευνας. Η κυβέρνηση επιχειρεί να προωθήσει τις επενδύσεις σε ιδιωτικά διαστημικά εγχειρήματα και σχετικές επιχειρήσεις που βασίζονται σε δορυφόρους. Ο πρόεδρος του Ινδικού Οργανισμού Διαστημικής Έρευνας, Sreedhara Panicker Somanath, δήλωσε: "Η Ινδία βρίσκεται στο φεγγάρι", ενώ ο πρωθυπουργός Ναρέντρα Μόντι, παρακολουθώντας την προσγείωση από τη Νότια Αφρική, την χαρακτήρισε "μια κραυγή νίκης μιας νέας Ινδίας".

Το εγχείρημα αντιμετώπισε προκλήσεις, με το κρίσιμο ελιγμό να παρουσιάζει προβλήματα στα τελευταία λεπτά της αποστολής. Η άκατος Vikram, του διαστημικού

σκάφους Chandrayaan-3, πραγματοποίησε ένα πολύπλοκο μανούβρα, με τη σωστή κλίση και ώθηση να αποδεικνύονται ζωτικές. Αυτός ο τελικός ελιγμός θύμισε την αποτυχία του 2019, όταν το προηγούμενο σκάφος προσγείωσης απέτυχε να αλλάξει θέση και εκτινάχθηκε προς την επιφάνεια κατά την τελική φάση.

Το Chandrayaan-3 εκτοξεύτηκε από το σύστημα εκτόξευσης στη Σριχαρικότα στη νότια Ινδία. Οι επιστήμονες έχουν εφαρμόσει τα διδάγματα από την προηγούμενη αποτυχημένη αποστολή, ενισχύοντας τους μηχανισμούς ασφαλείας. Παρά τη δυσκολία του έργου, προβλέπεται ότι οι επιστήμονες θα επιτύχουν αυτήν τη φορά.

Η προσελήνωση της Ινδίας αποτελεί ιστορικό ορόσημο, με το Vikram να απελευθερώνει το ρόβερ Pragyaan για εξερεύνηση. Το Pragyaan έχει σχεδιαστεί για να εκτελέσει αναλύσεις γεωλογίας, να ανιχνεύσει πιθανή παρουσία νερού πάγου και να επιβεβαιώσει την προέλευση της Γης. Η πιθανή ανακάλυψη μεγάλων ποσοτήτων νερού θα μπορούσε να επιτρέψει την κατασκευή μιας μελλοντικής σεληνιακής βάσης, χρησιμοποιώντας το νερό για πόσιμο, καύσιμα και οξυγόνο.

Οι επιτυχίες στη διαστημική ανταγωνιστικότητα ενισχύουν τη θέση της Ινδίας ως διαστημικής δύναμης και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στον παγκόσμιο ανταγωνισμό. Παράλληλα, η προσελήνωση αποτελεί επίδειξη δυναμικότητας για την Ινδία, ενώ διαμορφώνει την εικόνα μιας χώρας που αναζητά υψηλή τεχνολογία και κυριαρχεί στον διαστημικό τομέα.

Η Ινδία έχει αναπτύξει ένα αεροδιαστημικό πρόγραμμα με χαμηλό προϋπολογισμό, το οποίο ωστόσο έχει επεκταθεί σημαντικά από την πρώτη αποστολή του ανιχνευτή στο φεγγάρι το 2008. Η πιο πρόσφατη αποστολή τους, με κόστος που αγγίζει τα 74,6 εκατομμύρια δολάρια, αποτελεί απόδειξη της αποτελεσματικής και οικονομικής διαστημικής τεχνολογίας της χώρας (Indian Space Research Organisation, 2024).

Η Ινδία προσπαθεί να διατηρήσει χαμηλό κόστος αξιοποιώντας υπάρχουσες τεχνολογίες και τοπικούς ειδικούς μηχανικούς, ενώ ταυτόχρονα προχωρά σε πρωτοποριακές αποστολές, όπως η προσγείωση του Chandrayaan-3. Η ενθουσιώδης αντίδραση από διεθνείς αρχηγούς χώρων αναδεικνύει τη σπουδαιότητα της επιτυχίας της Ινδίας στον τομέα του διαστήματος.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 «Στρατηγική Σημασία της Ινδίας»

Η θέση ενός κράτους στο διεθνές σύστημα καθορίζεται από τη συμμετοχή του σε διεθνείς οργανισμούς και τη συμμετοχή του σε ποικίλες μορφές πολιτικών, οικονομικών ή στρατιωτικών συμμαχιών. Η ένταξη ενός κράτους σε μια τέτοια συμμαχία του παρέχει τη δυνατότητα να ασκεί επιρροή σε άλλα κράτη, να συμμετέχει στη λήψη αποφάσεων σε διάφορα επίπεδα, αλλά, φυσικά, επιφέρει και δεσμεύσεις και περιορισμούς. Αυτοί οι περιορισμοί, σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να είναι σε αντίθεση με τα κρατικά συμφέροντα, είτε είναι σημαντικά είτε όχι. Η απόφαση της Ινδίας να ακολουθήσει την πολιτική της μη-ευθυγράμμισης και να αποφύγει τη συμμετοχή σε έναν από τους δύο πόλους που διαμορφώθηκαν με το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου δεν χαρακτηρίζεται ως απομόνωση. Παρόλα αυτά, η Ινδία συμμετέχει ενεργά σε πολλούς διεθνείς οργανισμούς, ανήκει σε "συμμαχίες" διάφορων ειδών και, ειδικά μετά την ανάληψη της πρωθυπουργίας από τον τρέχοντα πρωθυπουργό Ναρέντρα Νταμονταρντάς Μόντι, επιδεικνύει έντονο ενδιαφέρον για τη διεθνή σκηνή (Strategy for New India, 2024).

3.1 Στρατηγικές της Ινδίας

Σύμφωνα με τον Waltz, στο άναρχο διεθνές περιβάλλον (τα κράτη) «είναι ενιαίοι δρώντες που, τουλάχιστον, επιδιώκουν τη διατήρησή τους και, κατά μέγιστο, επιδιώκουν την απόλυτη κυριαρχία. Τα κράτη, ή εκείνοι που ενεργούν για λογαριασμό τους, προσπαθούν περισσότερο ή λιγότερο με λογικούς τρόπους να χρησιμοποιήσουν τα διαθέσιμα μέσα για να επιτύχουν τους επιδιωκόμενους σκοπούς» (Waltz, 1979). Γενικότερα στη θεωρία του Waltz υποστήριξε ότι είναι η δομή του διεθνούς συστήματος η οποία υποχρεώνει την προσεκτική παρατήρηση της ισορροπίας δύναμης. Τα κράτη βέβαια εκτός από την απλή επιβίωση τους μπορεί να επιλέξουν την κυριαρχία επί των άλλων κρατών.

Η πλειονότητα των κρατών επιλέγουν την ενεργό συμμετοχή τους στα διεθνή δρώμενα, συμμετέχοντας σε διεθνείς οργανισμούς και διατηρώντας διακρατικές σχέσεις. Η ενεργός συμμετοχή διακρίνεται με τη σειρά της σε τρεις επιμέρους επιλογές: την ηγεμονία, την εξισορρόπηση και την υποχωρητικότητα. Στην επιλογή της ηγεμονίας, το κράτος επιδιώκει την αύξηση της ισχύς του είτε με χρησιμοποίηση στο έπακρο των συντελεστών ισχύος που διαθέτει είτε μέσω συμμαχιών και εντέλει να υποτάξει τον αντίπαλο. Η εξισορρόπηση διακρίνεται σε εσωτερική και εξωτερική ενδυνάμωση και στη χρήση ισχύος προς υποβάθμιση της εχθρικής απειλής. Τέλος, η υποχωρητικότητα έχει δύο υποπεριπτώσεις, τη σύμπλευση και τον κατευνασμό.

Ο θιασώτης του επιθετικού ρεαλισμού, John Mearsheimer, έχοντας μία διαφορετική αντίληψη ως προς την ισχύ συγκρινόμενος με τον αμυντικό ρεαλιστή Waltz, εντοπίζει ως μεθόδους απόκτησης σχετικής ισχύος από το κράτος τον πόλεμο, τον εκβιασμό, η πρόκληση πολέμου για κατατριβή τρίτων και η κατατριβή τρίτων. Συνεχίζει εντοπίζοντας ως κυριότερες στρατηγικές των Μεγάλων Δυνάμεων για να εμποδίσουν ανατροπή της ισορροπίας ισχύος την εξισορρόπηση και τη μεταφορά των βαρών. Τέλος, θεωρεί ως αναποτελεσματικές τις στρατηγικές του κατευνασμού και της πρόσδεσης στο άρμα του αντιπάλου (Mearsheimer, 2006). Έχοντας υπόψη το παραπάνω θεωρητικό υπόβαθρο, με τις στρατηγικές που υιοθετούν τα κράτη, αποτελεί μία πρόκληση να εντοπίσουμε τη στάση της Ινδίας μέσα στο διεθνές σύστημα.

Η προσέγγιση της Ινδίας στον επιθετικό ρεαλισμό διαφαίνεται μέσα από τη συμπεριφορά της στο διεθνές σύστημα, όπου διακρίνεται ως μη επιθετική. Στην περίοδο της πρωθυπουργίας του Νεχρού, προβλέπεται μια ιδεαλιστική πολιτική με στοιχεία ρεαλισμού. Παρά το ιδεαλιστικό του χαρακτήρα, ο Νεχρού επιδίωκε διεθνείς κανόνες με βάση ηθικές αρχές, ενώ παράλληλα εκμεταλλευόταν ενέργειες που εξασφάλιζαν πλεονεκτήματα για την Ινδία, δημιουργώντας μια ρεαλιστική διάσταση (Kennedy 2016).

Ο Νεχρού υποστήριζε τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών, εμπλέκοντας τους στον πόλεμο με το Πακιστάν το 1947. Πρωτοστάτησε στον πυρηνικό αφοπλισμό, αλλά ταυτόχρονα ενίσχυε το ινδικό πυρηνικό πρόγραμμα. Ενεργό μέλος στο Κίνημα των Αδεσμεύτων, ενισχύοντας την εσωτερική ενδυνάμωση της Ινδίας με αγορές στρατιωτικού εξοπλισμού (Mansingh 2016, 168).

Αντίθετα, η κόρη του, Ίντιρα Γκάντι, εμφανίζει έντονο ρεαλιστικό προσανατολισμό. Κατανοώντας το εθνικό συμφέρον με βάση τη δύναμη, διατηρεί χαμηλή ρητορική ένταση απέναντι στις υπερδυνάμεις, υπερασπίζεται τα συμφέροντα της Ινδίας, ακόμη και με πόλεμο εάν απαιτείται. Ενδυναμώνει τη χώρα με το πυρηνικό πρόγραμμα και υιοθετεί πολιτική μη ευθυγράμμισης (Mansingh 2016, 168).

Παρακάμπτοντας τον διάδοχο Ρατζίβ Γκάντι, φτάνουμε στην εποχή μετά τον Ψυχρό Πόλεμο, όπου η Ινδία αντιμετωπίζει προκλήσεις εντός και εκτός. Η επανόρθωση των σχέσεων με τη Δύση γίνεται προτεραιότητα, ενώ εσωτερικά, η χώρα αντιμετωπίζει οικονομικές και κοινωνικές αναταραχές (R. Mohan 2016, 191).

Με την ύφεση του διπολισμού, ο κόσμος μπήκε σε μια περίοδο παγκοσμιοποίησης που διακρίνεται από ένα ανοιχτό διεθνές εμπορικό και επενδυτικό περιβάλλον. Ήταν στο συμφέρον της Ινδίας να υιοθετήσει μια εξωτερική πολιτική πολλαπλών κατευθύνσεων, συνεργαζόμενη με όλες τις μεγάλες δυνάμεις προς τον μετασχηματισμό της. Ωστόσο, η Ινδία αντιμετώπιζε εμπόδια στο εσωτερικό της, όπως ζητήματα ανθρωπιστικού

χαρακτήρα (π.χ., παιδική εργασία, κοινωνικές διακρίσεις), που αμφισβητούσαν την πορεία της προς τη Δύση. Το 2008, η συμφωνία για το πυρηνικό οπλοστάσιο επιλύθηκε, αλλά προϋπήρχε αμερικανική αλλαγή πολιτικής (Mansingh 2016, 168).

Η οικονομική επέκταση της Ινδίας από το 1990 και έπειτα επιφέρει σταθερές εμπορικές σχέσεις με τις Μεγάλες Δυνάμεις. Η συνεργασία της Ινδίας με τις ΠΑ προκαλεί ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Παρά τα εμπόδια λόγω της άνοδου της Κίνας, της διεύρυνσης του χάσματος Κίνας-Ινδίας, και της αβεβαιότητας στις σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας, η Ινδία προσπαθεί να ανταποκριθεί σε προκλήσεις. Καλείται να ισορροπήσει μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας, παρόμοια με την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, αλλά και να ενισχύσει συνεργασίες με διάφορες χώρες, σχεδιάζοντας κύκλους συνεργασίας και επεκτείνοντας σχέσεις με την ASEAN(Ενωση Εθνών της Νοτιοανατολικής Ασίας), την Αυστραλία, και άλλες γειτονικές περιοχές (R. Mohan 2016, 191).

Σίγουρα, η εξωστρέφεια της Ινδίας και η επέκτασή της στην ευρύτερη Νοτιοανατολική Ασία συνοδεύονται από αντιφάσεις που εκφράζονται μέσα από επικριτικά σχόλια από τους γείτονές της. Ενώ η Ινδία αντιλαμβάνεται τη θέση της, ειδικά στον Ινδικό Ωκεανό, ως φυσιολογική και αναγκαία, άλλοι το εκλαμβάνουν ως επικρατούσα συμπεριφορά και απειλή. Χώρες όπως η Ινδονησία, η Αυστραλία και το Πακιστάν εξέφρασαν ανησυχίες για την επιρροή της Ινδίας στον Ινδικό Ωκεανό και τη Νοτιοανατολική Ασία - παρά το γεγονός ότι οι δύο πρώτες έχουν πλησιάσει την Ινδία όσον αφορά την ασφάλεια, μερικώς λόγω ανησυχιών για την Κίνα (Scott 2009, 136).

Καθώς η ινδική οικονομία σημειώνει διαρκώς αυξημένες επιδόσεις, αυτό της προσδίδει επιπλέον αξιοπιστία και κύρος, ενισχύοντας την εικόνα της ως αξιόπιστης δύναμης σε άνοδο. Συνολικά, η Ινδία εφαρμόζει μια υβριδική στρατηγική πολλαπλών κατευθύνσεων, όπως παρατηρείται στην πορεία της από την ανεξαρτησία της, ιδίως μετά το τέλος του διπολικού συστήματος (Pedi and Wivel 2022, 138-139). Αυτή η στρατηγική συνάδει με την πλειοψηφία των κρατών στη Νοτιοανατολική Ασία, όπου τα μικρά κράτη προσπαθούν να αποφύγουν την υποτέλειά τους σε μία μεγάλη δύναμη, διατηρώντας παράλληλα λειτουργικές σχέσεις με τους αντιπάλους τους στην περιοχή (Pedi and Wivel 2022, 138-139). Η Ινδία, αναπτύσσοντας αυξημένη αυτοπεποίθηση λόγω της οικονομικής της ανάπτυξης και της ενίσχυσης της επιρροής της, διατηρεί διακρατικές και διπλωματικές σχέσεις, επιδιώκοντας τη διατήρηση λειτουργικών σχέσεων με πολλούς εταίρους κατά τη διάρκεια της πορείας της προς την διεθνή αναβάθμιση, προσπαθώντας να αποφύγει την υιοθέτηση πολιτικής μη ευθυγράμμισης (Pedi and Wivel 2022, 138-139).

3.2 Το Πυρηνικό Πρόγραμμα της Ινδίας

Η Ινδία έχει αναπτύξει ένα σταδιακά αυξανόμενο πυρηνικό οπλοστάσιο, το οποίο πλέον αριθμεί μεταξύ 140 και 160 πυρηνικές κεφαλές. Αυτή η πληροφορία προέρχεται από το SIPRI (Ινστιτούτο Διεθνών Ερευνών για την Ειρήνη της Στοκχόλμης) και δημοσιεύτηκε στην ετήσια έκθεσή του για το 2022: Armaments, Disarmament and International Security. Σύμφωνα με αυτήν, ο αριθμός αυτός προέκυψε από εκτιμήσεις του αποθέματος πλουτωνίου της Ινδίας που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για πυρηνικά όπλα, καθώς και τον αριθμό των πυρηνικών συστημάτων που μπορούν να μεταφέρουν πυρηνικές κεφαλές προκειμένου να επηρεάσουν τις αντίπαλες δυνάμεις. Υπάρχει η εκτίμηση ότι η Ινδία συνεχίζει να αυξάνει τόσο το μέγεθος του πυρηνικού της αποθέματος όσο και τις σχετικές υποδομές της, κυρίως στον τομέα της στρατιωτικής παραγωγής πυρηνικών κεφαλών (India's Prototype Fast Breeder Reactor Delayed Again, 2023).

Τα αποθέματα σε πυρηνικά υλικά της Ινδίας περιλαμβάνουν $5,4 \pm 1,4$ τόνους υψηλά εμπλουτισμένου ουρανίου (HEU) περίπου 30% σε ουράνιο-235, $0,58 \pm 0,15$ τόνους πλουτωνίου κατάλληλου για χρήση σε όπλα και $6,4 \pm 3,5$ τόνους πλουτωνίου για την λειτουργία πυρηνικών αντιδραστήρων. Εκτιμάται ότι οι πυρηνικές κεφαλές της Ινδίας βασίζονται κυρίως στο πλουτώνιο, το οποίο παράγεται από δύο αντιδραστήρες βαρέως νερού, τον CIRUS με ισχύ 40 MWt που έκλεισε το 2010, και τον Dhruva με ισχύ 100 MWt που εξακολουθεί να λειτουργεί. Υπάρχει επίσης εργοστάσιο επεξεργασίας πλουτωνίου στο Κέντρο Ατομικών Ερευνών Bhabha κοντά στη Βομβάη.

Η Ινδία έχει σχεδιάσει την κατασκευή έξι ακόμη αντιδραστήρων ταχείας αναπαραγωγής έως το 2030, πράγμα που θα ενισχύσει την ικανότητά της να παράγει πλουτώνιο για χρήση σε πυρηνικά όπλα. Ένας από αυτούς, ο Prototype Fast Breeder Reactor (PFBR) ισχύος 500 MWe, κατασκευάζεται στο Κέντρο Ατομικών Ερευνών Ίντιρα Γκάντι στο Καλπακάμ, και θα τεθεί σε λειτουργία μέσα στο 2024.

Αυτήν την περίοδο, η Ινδία επεκτείνει τις ικανότητές της στον εμπλουτισμό του ουρανίου, εμπλουτίζοντας το σε μια μικρή εγκατάσταση φυγοκέντρησης στο Raretehalli Rare Materials Plant (RMP) κοντά στο Mysore. Επιπλέον, έχει ξεκινήσει την κατασκευή μιας νέας βιομηχανικής μονάδας εμπλουτισμού, της Special Material Enrichment Facility (SMEF), στην Καρνατάκα, η οποία θα παράγει ουράνιο υψηλού εμπλουτισμού τόσο για στρατιωτική όσο και για πολιτική χρήση. Αυτή η προσπάθεια απορρέει από την επιθυμία της Ινδίας να αναπτύξει νέους πυρηνικούς αντιδραστήρες για τα πλοία της, παρόλα αυτά το εμπλουτισμένο ουράνιο απαιτούμενο για πυρηνικά όπλα είναι επιφυλακτικά ανταποκρινόμενο (Department Of Atomic Energy | India, 2023).

3.3 Η Ινδία με τις Γείτονες Χώρες

3.3.1 Η Ινδία και το Πακιστάν

Η σχέση της Ινδίας με το Πακιστάν ξεχωρίζει ως η πιο προβληματική ανάμεσα σε όλα τα γειτονικά και μη κράτη. Παρά την προσανατολισμένη προς την παγκόσμια σκηνή πολιτική της πολιτική "Βλέμμα προς την Ανατολή", η Ινδία βρίσκεται αντιμέτωπη με συνεχιζόμενες δυσκολίες στις σχέσεις της με το Πακιστάν, τόσο εντός της άμεσης γειτονιάς όσο και στην ευρύτερη περιοχή της(Πακιστάν- Μπαγκλαντές, 2018).

Η σχέση τους έχει χαρακτηριστεί από "ατελείωτη" ένταση και σύγκρουση, με τέσσερις πολέμους στο ενεργητικό τους από το 1947 και μετά, οι περισσότεροι από τους οποίους επικεντρώθηκαν στην περιοχή του Κασμίρ. Παρά τις προσπάθειες διαμεσολάβησης των Ηνωμένων Εθνών στο παρελθόν, η κατάσταση διατηρείται επιφυλακτική, καθώς οι δύο χώρες συνεχίζουν να διατηρούν συγκρούσεις και στρατιωτική παρουσία κατά μήκος της Γραμμής Ελέγχου(Chacko, 2012).

Η ιστορία της Ινδίας τον εικοστό αιώνα είναι μια δραματική αφήγηση γεμάτη συγκρούσεις, πολιτική αστάθεια και θρησκευτικές αντιπαλότητες που οδήγησαν στη δημιουργία δύο ξεχωριστών κρατών, της Ινδίας και του Πακιστάν, το 1947. Αυτή η περίοδος χαρακτηρίζεται από την έντονη αντιπαράθεση μεταξύ Ινδουιστών και Μουσουλμάνων, δύο θρησκευτικών κοινοτήτων που διέφεραν βαθιά τόσο σε πολιτιστικό όσο και σε ιδεολογικό επίπεδο. Οι διαφορές αυτές συχνά οδήγησαν σε αιματηρές συγκρούσεις, που μερικές φορές πήραν τη μορφή πολέμων.

Η σύγκρουση Ινδουιστών και Μουσουλμάνων, που ξεκίνησε κατά την περίοδο της αποικιοκρατίας, παραμένει ένα από τα πιο σύνθετα και επικίνδυνα προβλήματα της Νότιας Ασίας. Οι βαθιές πολιτισμικές και θρησκευτικές διαφορές συνεχίζουν να τροφοδοτούν εντάσεις, ενώ οι διεθνείς παρεμβάσεις παίζουν καθοριστικό ρόλο στην αποτροπή μεγάλων καταστροφών. Αυτό το χρονικό γεμάτο θλίψη, ένταση και αιματοχυσία υπενθυμίζει τη σημασία της ειρηνικής συνύπαρξης και της κατανόησης μεταξύ διαφορετικών θρησκευτικών και πολιτισμικών κοινοτήτων.

Η Ινδία, υπό την αποικιοκρατική κυριαρχία της Βρετανικής Αυτοκρατορίας, ήταν ένα μωσαϊκό διαφορετικών πολιτισμών και θρησκειών. Από τη μία πλευρά, ο Ινδουισμός, με το σύστημα των καστών του, προωθούσε μια ιεραρχική και παραδοσιακή κοινωνία. Από την άλλη πλευρά, το Ισλάμ, με τη δογματική του προσέγγιση, δεν ενσωματώθηκε ποτέ πλήρως στο πλαίσιο της ινδουιστικής κοινωνίας. Οι Ινδουιστές, που χαρακτηρίζονται από

μια ανεκτική στάση προς τη διαφορετικότητα, βρέθηκαν σε συνεχή αντιπαράθεση με το Ισλάμ, το οποίο απαιτούσε μεγαλύτερη συμμόρφωση από τους οπαδούς του.

Η παρουσία των Βρετανών αποικιοκρατών πρόσθεσε έναν τρίτο παράγοντα: τον Χριστιανισμό, αλλά και μια πολιτική κουλτούρα βασισμένη στον υλισμό και τον ατομικισμό. Αυτές οι αξίες ήταν εντελώς διαφορετικές από την πνευματική φύση του Ινδουισμού και την ομαδοκεντρική κουλτούρα της Ινδίας. Επιπλέον, το δημοκρατικό ιδανικό της ισότητας ήταν ξένο προς το σύστημα των καστών, προκαλώντας περαιτέρω πολιτισμικές αντιθέσεις.

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η ανάγκη για ανεξαρτησία έγινε πιο επιτακτική. Οι Βρετανοί αποφάσισαν να παραχωρήσουν την εξουσία, αλλά υπό τον όρο της δημιουργίας δύο ξεχωριστών κρατών. Έτσι γεννήθηκαν η Ινδία και το Πακιστάν. Αυτή η διαίρεση προκάλεσε τρεις σοβαρές συνέπειες: την ανταλλαγή εκατομμυρίων ανθρώπων μεταξύ των δύο κρατών, τη σοβαρή αποσταθεροποίηση της οικονομίας και την έναρξη μιας διαρκούς διαμάχης για την περιοχή του Κασμίρ (Stoessinger, 2010).

Το Κασμίρ, ένα γεωγραφικά και πολιτικά στρατηγικό σημείο, έγινε ο πυρήνας της σύγκρουσης. Η Ινδία το διεκδίκησε εξαιτίας του Ινδουιστή κυβερνήτη του, ενώ το Πακιστάν το απαίτησε λόγω του μουσουλμανικού πληθυσμού του. Ο πρώτος πόλεμος για το Κασμίρ ξέσπασε το 1947 και έληξε με παρέμβαση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, χωρίς να δοθεί οριστική λύση.

Η δεκαετία του 1960 έφερε νέο κύμα εντάσεων. Το 1965, ο Πακιστανός ηγέτης Αγιούβ Κχαν έστειλε αντάρτες στο Κασμίρ, προκαλώντας νέο πόλεμο. Η Ινδία αντέδρασε δυναμικά, και οι συγκρούσεις έληξαν με σοβιετική διαμεσολάβηση στην Τασκένδη, χωρίς όμως να αλλάξει η βασική διαφορά.

Το 1971, οι εντάσεις εντός του Πακιστάν έφτασαν σε νέο αποκορύφωμα, με τη δημιουργία του Μπαγκλαντές. Η γεωγραφική, πολιτιστική και οικονομική απόσταση μεταξύ Ανατολικού και Δυτικού Πακιστάν, σε συνδυασμό με μια φυσική καταστροφή και πολιτική αστάθεια, πυροδότησαν τον πόλεμο ανεξαρτησίας. Η Ινδία, βλέποντας την ευκαιρία να αποδυναμώσει τον παραδοσιακό της αντίπαλο, παρενέβη στρατιωτικά, οδηγώντας στη δημιουργία του νέου κράτους.

Η πυρηνική εποχή προσέθεσε μια νέα διάσταση στη σύγκρουση. Το 1974, η Ινδία πραγματοποίησε την πρώτη της πυρηνική δοκιμή, ενώ το Πακιστάν ξεκίνησε δικό του πρόγραμμα, φέρνοντας την περιοχή στα πρόθυρα ενός πυρηνικού ανταγωνισμού. Το 1998, και οι δύο χώρες ήταν πλέον πυρηνικές δυνάμεις, γεγονός που έκανε τις περιοδικές συγκρούσεις στο Κασμίρ ακόμη πιο επικίνδυνες.

Η πιο χαρακτηριστική από αυτές τις συγκρούσεις ήταν εκείνη στο Kargil το 1999, που τράβηξε την προσοχή της διεθνούς κοινότητας. Οι Ηνωμένες Πολιτείες και άλλες μεγάλες δυνάμεις πίεσαν για την αποκλιμάκωση της κρίσης, φοβούμενες την πιθανότητα πυρηνικού πολέμου.

Πέραν του Κασμίρ, άλλα ζητήματα, όπως η κατοχή πυρηνικής τεχνολογίας και η έλλειψη εμπιστοσύνης, συντηρούν την ένταση μεταξύ των δύο χωρών. Και οι δύο διατηρούν πυρηνική ικανότητα, δημιουργώντας ένα ισχυρό στρατηγικό ισοζύγιο φόβου στην περιοχή.

Στο πλαίσιο της πολιτικής "Πρωτοβουλίας Ζώνης και Οδού" (Belt and Road Initiative, BRI), η στενή συνεργασία του Πακιστάν με την Κίνα, ειδικότερα μέσω του προγράμματος "Διάδρομος Οικονομίας Κίνας-Πακιστάν" (China-Pakistan Economic Corridor, CPEC), ανησυχεί την Ινδία. Η συνεργασία αυτή, με επενδύσεις που αγγίζουν τα 46 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, ενισχύει την οικονομία του Πακιστάν, ενώ παράλληλα παρέχει στην Κίνα πρόσβαση στο Αραβικό Κόλπο μέσω του λιμένα της Γκουαντάρ. Αυτό, στον βαθμό που αποτελεί απειλή για την αναζήτηση της Ινδίας για αυξημένη επιρροή στην περιοχή, διακρίνεται ως προκλητικό.

Η επίσημη θέση της Ινδίας υπογραμμίζει την επιθυμία για κανονικές σχέσεις γειτονίας με το Πακιστάν. Ωστόσο, η παρουσία στρατηγικών προκλήσεων, όπως η διασυνοριακή τρομοκρατία και η περιορισμένη συνεργασία, συνιστούν εμπόδια στην επίτευξη μιας θετικής εξέλιξης στις σχέσεις τους (ΜΕΑ, 2022).

3.3.2 Η Ινδία και το Μπαγκλαντές

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το κράτος του Πακιστάν ιδρύθηκε το 1947 και αποτελείτο από δύο μέρη: το δυτικό και το ανατολικό. Το Ανατολικό Πακιστάν απείχε 1.000 μίλια από το Δυτικό Πακιστάν, οπότε η «επικοινωνία» δεν ήταν δυνατή. Παράλληλα, το ανατολικό τμήμα, γνωστό και ως Ανατολική Βεγγάλη, είχε διαφορετική γλώσσα και κουλτούρα από το δυτικό τμήμα.

Το 1970, διεξήχθησαν εκλογές στο Ανατολικό Πακιστάν, όπου το εθνικιστικό συναίσθημα και η δυσαρέσκεια για τα προνόμια του Δυτικού Πακιστάν αυξάνονταν. Τις εκλογές κέρδισε η Awami League, ένα πολιτικό κόμμα που υποστήριζε ανοιχτά την ανεξαρτησία της Ανατολικής Βεγγάλης. Η πακιστανική κυβέρνηση ακύρωσε τις εκλογές - τον Μάρτιο του 1971 ξέσπασε βίαιος ανταρτοπόλεμος.

Η (Δυτική) Ινδία, η οποία είχε κηρύξει πόλεμο στο Πακιστάν, επενέβη στο πλευρό των ανταρτών (Δεκέμβριος 1971), με αποτέλεσμα τη νίκη των ανταρτών και στις 16 Δεκεμβρίου 1971 ιδρύθηκε το ανεξάρτητο Μπαγκλαντές με πρωτεύουσα τη Ντάκα και πρώτο πρόεδρο τον Σείχη Ματζιπούρ Ραχμάν, ο οποίος δολοφονήθηκε το 1975. Κατά τη

διάρκεια αυτής της περιόδου έντασης και πολέμου, εκατομμύρια πρόσφυγες από την Ανατολική Βεγγάλη κατέφυγαν στην Ινδία

Το 1974, δόθηκε αμοιβαία αναγνώριση μεταξύ Πακιστάν και Μπαγκλαντές και έγιναν συζητήσεις για ανταλλαγή πληθυσμών (Διάσκεψη του Δελχί, Φεβρουάριος 1974). Το όνομα της χώρας Μπαγκλαντές σημαίνει «γη των Βεγγαλών», ενός λαού που συνέβαλε σημαντικά στην ινδική ιστορία. Η ιστορία του Μπαγκλαντές είναι μια ιστορία πραξικοπημάτων, διάλυσης του κοινοβουλίου, εμφυλίου πολέμου και συχνών φυσικών καταστροφών. Το Μπαγκλαντές καλύπτει έκταση 147.570 τετραγωνικών χιλιομέτρων, λίγο μεγαλύτερη από την Ελλάδα, και έχει πληθυσμό περίπου 168 εκατομμύρια ανθρώπους- σύμφωνα με την απογραφή του 2011, ο πληθυσμός της χώρας ήταν 142.319.000. Άρα υπάρχει και εδώ ραγδαία αύξηση του πληθυσμού (περίπου 3% ετησίως)! Το 90% των κατοίκων, δηλαδή περίπου 153 εκατομμύρια άνθρωποι, είναι μουσουλμάνοι. Το ποσοστό αναλφαβητισμού είναι 56,9% (2007) (Πακιστάν και Μπαγκλαντές - Πόσα γνωρίζουμε για τις δύο χώρες και την ιστορία τους, 2023) .

Το Μπαγκλαντές αντιμετωπίζει γεωγραφικά μειονεκτήματα σε σχέση με τα γειτονικά κράτη της Νοτιοανατολικής Ασίας, καθώς περιβάλλεται σε τρεις πλευρές από την Ινδία, σε χερσαία σύνορα μήκους 4.094 χιλιομέτρων. Αυτό οδηγεί σε σχεδόν πλήρη γεωγραφική υποταγή στην Ινδία, εκτός από τα χερσαία σύνορα μήκους 193 χιλιομέτρων που το Μπαγκλαντές μοιράζεται με τη Μιανμάρ. Η επικρατούσα παρουσία της Ινδίας στη Νότια Ασία προκαλεί ανησυχία σε όλους τους μικρότερους γείτονές της, συμπεριλαμβανομένου του Μπαγκλαντές, παρά το γεγονός ότι η Ινδία ενδεχομένως να περιμένει αναγνώριση για τον ρόλο της το 1971, όταν βοήθησε στην ανεξαρτησία του Μπαγκλαντές(Πακιστάν- Μπαγκλαντές, 2018).

Το Μπαγκλαντές, αντιλαμβανόμενο ότι η Ινδία αντιμετωπίζει ως κοινό αντίπαλο, βελτίωσε σταδιακά τις διπλωματικές του σχέσεις με το Πακιστάν ως αντίδραση στον φόβο από την Ινδία. Παράλληλα, προσπάθησε να προσελκύσει την Κίνα για επενδύσεις, δημιουργώντας ένα αντίβαρο στην πιθανή απειλή από την Ινδία. Αντιθέτως, η Ινδία, επικεντρωμένη στο Πακιστάν ως εχθρό, παρέμεινε αδιάφορη έναντι του Μπαγκλαντές. Σημαντική ήταν και η προσπάθεια του Μπαγκλαντές να ενισχύσει τις σχέσεις του με την Κίνα, παρέχοντας στην Ινδία λιγότερες ευκαιρίες για περιφερειακή υπεροχή, στηριζόμενο στη στενή συνεργασία του με την Κίνα.

Τα διμερή θέματα μεταξύ Ινδίας και Μπαγκλαντές παραμένουν πολλά και επίμονα. Η διαχείριση των υδάτων των ποταμών που κοινούνται αποτελεί ένα σημείο έντονου ενδιαφέροντος, καθώς το Μπαγκλαντές είναι εξαρτημένο από τις προθέσεις της Ινδίας για τον ρού των ποταμών. Επίσης, η παράνομη μετανάστευση δημιουργεί τάσεις εντάσεων, καθώς η Ινδία κατασκευάζει φράκτες για την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος, προκαλώντας αμφιλεγόμενες συνέπειες. Τέλος, ο ισλαμικός φονταμενταλισμός και η ισλαμική τρομοκρατία από το Μπαγκλαντές αποτελούν

πρόκληση για την Ινδία, ειδικά λόγω της ριζοσπαστικοποίησης του μουσουλμανικού πληθυσμού που οδηγεί σε κοινωνικές διακρίσεις και διαταραχές(Chacko, 2012).

3.3.3 Η Ινδία και η Κίνα

Η Ινδία και η Κίνα αναδεικνύονται ως οι κύριοι παίκτες στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ασίας, αποτελώντας τα δύο πληθυσμιακά πλουσιότερα κράτη στον πλανήτη. Είναι επίσης ανάμεσα στις ισχυρότερες οικονομίες παγκοσμίως και διακρίνονται για την έντονη διπλωματική τους παρουσία τα τελευταία χρόνια. Οι ρίζες των εμπορικών τους σχέσεων χρονολογούνται από πολλά χρόνια πριν, με την Ινδία να εντάσσεται στους «Δρόμους του Μεταξιού», ενώ οι θαλάσσιες εμπορικές διαδρομές της Κίνας προς Αφρική και Ευρώπη να διασχίζουν αναγκαστικά τον Ινδικό ωκεανό (Οικονομικός Ταχυδρόμος, 2024).

Κατά τον προηγούμενο αιώνα, η Κίνα και η Ινδία συχνά βίωσαν εντάσεις στις διμερείς τους σχέσεις, με αποκορύφωμα δύο στρατιωτικές συγκρούσεις το 1956 και το 1962. Οι αντιπαραθέσεις αυτές συνοδεύτηκαν από αιφνίδιες αλλαγές στα πεδία διαμάχης, καθώς και από διαφορετικές προσεγγίσεις απέναντι στις Ηνωμένες Πολιτείες και τις πολιτικές τους. Η παράλληλη άνοδος αυτών των δύο μεγάλων δυνάμεων, οι οποίες μοιράζονται κοινές σφαίρες επιρροής και συμφέροντα, αλλά έχουν ιστορικές διαφορές και ένα βεβαρημένο παρελθόν συγκρούσεων, εγείρει ανησυχίες τόσο για τη μελλοντική σταθερότητα της περιοχής όσο και για την παγκόσμια ισορροπία. Η αυξανόμενη ζήτηση ενεργειακών πόρων για την κάλυψη των τεράστιων αναγκών τους λόγω της οικονομικής τους ανάπτυξης εντείνει περαιτέρω τον ανταγωνισμό τους.

Η Ινδο-Κινέζικη αντιπαλότητα κυριαρχούσε για δεκαετίες στις στρατηγικές ανησυχίες της Ασίας. Από τη δεκαετία του 1990, η ενισχυμένη οικονομική διεύρυνση της Κίνας σε χώρες όπως το Μπαγκλαντές, το Πακιστάν και η Σρι Λάνκα αύξησε τις ανησυχίες της Ινδίας για την αυξανόμενη κινεζική επιρροή στην περιοχή. Παρόλο που η Ινδία, μετά την οικονομική της άνοδο, ακολουθεί μια ρεαλιστική πολιτική απέναντι στην Κίνα, παραμένει επιφυλακτική σχετικά με τις προσπάθειες των Ηνωμένων Πολιτειών να δημιουργήσουν συγκλίσεις με την Κίνα στο πλαίσιο της πολιτικής "Κοιτάζω Ανατολικά". Ωστόσο, αναλυτές διεθνών σχέσεων υποστηρίζουν ότι οι παλαιότερες συνοριακές διαφορές και οι στρατιωτικές εντάσεις που είχαν οδηγήσει στον πόλεμο του 1962 έχουν τερματιστεί, ενώ δεν υφίσταται άμεση εδαφική απειλή από την Κίνα.

Μετά τον Σινοϊνδικό πόλεμο του 1962, τα σύνορα των δύο χωρών διαμορφώθηκαν κατά μήκος της Γραμμής Υφιστάμενου Ελέγχου (LoAC), μήκους 4.057 χιλιομέτρων. Ωστόσο, τα σύνορα παραμένουν ασαφή, καθώς δεν έχουν οριοθετηθεί ούτε επί του εδάφους ούτε σε χάρτες αποδεκτούς και από τις δύο πλευρές, με αποτέλεσμα να αποτελούν τα μεγαλύτερα διαφιλονικούμενα σύνορα στον κόσμο. Η έλλειψη

καθορισμένων συνόρων παρέχει στην Κίνα ένα στρατηγικό πλεονέκτημα, καθώς διατηρεί την Ινδία σε καθεστώς αβεβαιότητας για τις προθέσεις και τις δυνατότητές της, αποκαλύπτοντας τρωτά σημεία και αδυναμίες της Ινδίας. Παράλληλα, η ασάφεια αυτή επιτρέπει στην Κίνα να ασκεί στρατηγική πίεση στην Ινδία, επηρεάζοντας τη συμπεριφορά της σε ζητήματα ζωτικής σημασίας για την Κίνα.

Τα τελευταία χρόνια, η κινεζική στάση απέναντι στην Ινδία φαίνεται να έχει αλλάξει, ιδίως μετά τον οικονομικό μετασχηματισμό της Κίνας, ο οποίος απαιτούσε μεγάλες αγορές για τη μαζική παραγωγή. Πολλοί αναλυτές θεωρούν ότι η Ινδία και η Κίνα είναι περισσότερο σύμμαχοι παρά ανταγωνιστές στην παγκόσμια οικονομία, εισάγοντας τον όρο "Chindia". Η άποψη αυτή στηρίζεται στην αυξημένη οικονομική συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών, με το εμπόριο να σημειώνει αύξηση σχεδόν 30% ετησίως. Το 2008, το διμερές εμπόριο έφτασε τα 51,8 δισ. δολάρια, ενώ παράλληλα οι δύο χώρες συνεργάζονται σε τομείς όπως η ενέργεια, η επιστήμη, η τεχνολογία, η εκπαίδευση και ο πολιτισμός. Η αμοιβαία οικονομική αλληλεπίδραση συμβάλλει στην παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη και αναμένεται να συνεχίσει να το πράττει στο μέλλον.

Παρά την οικονομική συνεργασία, οι εντάσεις μεταξύ των δύο χωρών παραμένουν. Η Κίνα ενισχύει τη ναυτική της παρουσία στον Ινδικό Ωκεανό, μια περιοχή που η Ινδία θεωρεί στρατηγικής σημασίας, γεγονός που οδηγεί σε ναυτική αντιπαλότητα. Παράλληλα, η Κίνα υποστηρίζει στρατιωτικά και πολιτικά μικρότερα κράτη της Νότιας Ασίας, όπως το Πακιστάν, για να περιορίσει την επιρροή της Ινδίας στην περιοχή. Αυτή η στρατηγική εντάσσεται στο πλαίσιο της ευρύτερης πολιτικής της Κίνας στην Ασία, η οποία αποσκοπεί στην περιφερειακή υπεροχή. Το Πεκίνο επενδύει επίσης στην ανάπτυξη υποδομών, όπως το λιμάνι Gwadar στο Πακιστάν, και στη δημιουργία ναυτικών βάσεων σε χώρες όπως η Σρι Λάνκα, το Μπαγκλαντές και η Μιανμάρ.

Η γεωπολιτική αντιπαλότητα επεκτείνεται και στον τομέα της ενέργειας, καθώς η Κίνα και η Ινδία προσπαθούν να διασφαλίσουν πρόσβαση σε ενεργειακούς πόρους στη Μέση Ανατολή και την Αφρική. Και οι δύο χώρες επιχειρούν να ελέγξουν τις θαλάσσιες οδούς, μέσω των οποίων διεξάγεται το μεγαλύτερο μέρος του εμπορίου τους. Αυτές οι θαλάσσιες αντιπαλότητες εντείνονται λόγω της ανάπτυξης σύγχρονων αεροπλανοφόρων από τις δύο χώρες, τα οποία χρησιμοποιούνται ως μέσο άσκησης επιρροής.

Η αντίληψη που έχει η κάθε χώρα για την άλλη ως ανταγωνιστή, με αυτοκρατορικές φιλοδοξίες, ενισχύει τον μεταξύ τους ανταγωνισμό. Καμία από τις δύο χώρες δεν αισθάνεται άνετα με την άνοδο της άλλης, γεγονός που τις οδηγεί σε ένα κλασικό δίλημμα ασφαλείας. Η κάθε χώρα θεωρεί τις δικές της ενέργειες ως αμυντικές, ενώ οι ενέργειες της άλλης φαίνονται επιθετικές. Παράλληλα, και οι δύο προσπαθούν να καθιερώσουν μια μορφή κυριαρχίας στις αντίστοιχες περιοχές επιρροής τους, χωρίς όμως να το επιτυγχάνουν πλήρως.

Συμπερασματικά, η Κίνα και η Ινδία θεωρούν ότι η ιστορία και ο πολιτισμός τους τους δίνουν το δικαίωμα να διεκδικήσουν τον ρόλο μιας μεγάλης δύναμης. Οι φιλοδοξίες τους αντλούν ισχύ από την οικονομική, τεχνολογική και βιομηχανική τους ανάπτυξη, καθώς και από τις στρατιωτικές τους δυνατότητες. Ωστόσο, αντιλαμβάνονται ότι η σημερινή παγκόσμια τάξη αποσκοπεί στη διαιώνιση της κυριαρχίας των δυτικών δυνάμεων. Η άνοδος της Ασίας στη διεθνή σκηνή σηματοδοτεί το τέλος αυτής της κυριαρχίας, ενώ η Κίνα και η Ινδία ανταγωνίζονται για επιρροή στην Κεντρική, Νότια και Νοτιοανατολική Ασία, καθώς και για ηγετικούς ρόλους σε παγκόσμιους και περιφερειακούς οργανισμούς.

Παρόλα αυτά, η σχέση τους δεν περιορίζεται σε οικονομικά και πολιτιστικά θέματα. Έχει εξελιχθεί σε έναν περισσότερο στρατιωτικό προβληματισμό, καθώς οι διασυνοριακές διαφορές έχουν οδηγήσει πολλές φορές σε επικίνδυνες καταστάσεις με στρατιωτικές επεμβάσεις και θύματα από τις δύο πλευρές. Παρά την συμμετοχή τους στο σχήμα BRICS, οι υφιστάμενες διαφορές παραμένουν σημαντικές.

Η αυξανόμενη στρατιωτική και οικονομική ισχύς της Κίνας αποτελεί πρόκληση για την Ινδία. Η Ινδία επιδιώκει την ισορροπία αυτής της ισχύος, ειδικά με τις σοβαρές διαφορές και τις διασυνοριακές διαμάχες που έχουν αυξήσει την ένταση. Η προσέγγιση της Κίνας και του Πακιστάν στο πλαίσιο της «Πρωτοβουλίας Ζώνης και Οδού» (BRI) έχει ενισχύσει αυτές τις προσεγγίσεις, με την Ινδία να αντιμετωπίζει την κατάσταση όχι μόνο οικονομικά, αλλά και ασφαλεία. Επίσης, παραμένει επιφυλακτική για τις προθέσεις της Κίνας στον Ινδικό ωκεανό, καθώς η παρουσία της Κίνας στην περιοχή έχει αυξηθεί δραματικά τα τελευταία δέκα χρόνια.

Τέλος, οι Ηνωμένες Πολιτείες διαδραματίζουν καίριο ρόλο, δημιουργώντας ένα τρίγωνο ισορροπιών μεταξύ Κίνας, Ινδίας και ΗΠΑ. Από την ινδική σκοπιά, η δυναμική αυτού του τριγώνου στηρίζεται στη φυσική συμμαχία με τις Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά και στην εταιρική σχέση με την Κίνα για την κατασκευή ενός πολύπλοκου κόσμου. Οι πολύπλοκες και ανταγωνιστικές σχέσεις μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ θα απαιτήσουν επίπονους διπλωματικούς χειρισμούς από τους Ινδούς πολιτικούς (Acharya 2016, 487).

3.3.4 Η Ινδία με τα Νεπάλ και Μπουτάν

Η Ινδία έχει στενούς δεσμούς με το Νεπάλ σε πολλά επίπεδα, περιλαμβάνοντας πτυχές πολιτισμικές, ιστορικές, κοινωνικο-πολιτιστικές, οικονομικές, γεωστρατηγικές και πολιτικές. Τα δύο κράτη συνδέονται στενά, καθώς το Νεπάλ παρέχει το κύριο αγαθό της Ινδίας, το νερό. Επιπλέον, και τα δύο είναι κυρίως ινδουιστικές κοινωνίες, με μια μικρή μειονότητα βουδιστών και μουσουλμάνων.

Η Κίνα, κατέχοντας το Θιβέτ, ανάγκασε την Ινδία να λάβει αποτελεσματικά μέτρα για τη διασφάλιση της εθνικής της ασφάλειας στο βόρειο τμήμα. Η κατοχή του Θιβέτ από την Κίνα αποτελούσε σοβαρή απειλή για την Ινδία, ενώ η Κίνα προσπαθούσε να ανακτήσει καταχαμένα εδάφη στα Ιμαλάια. Η κατοχή της Κίνας στο Θιβέτ εκθέτει τα βόρεια σύνορα της Ινδίας σε πιθανή απειλή, με το Νεπάλ-Μπουτάν-Σικίμ να αποτελούν μια νέα ζώνη ανασχεσης.

Η Κίνα στράφηκε στο Νεπάλ μετά το Θιβέτ, κατασκευάζοντας δρόμους που τη συνδέουν με τη χώρα αυτή και εκμεταλλεύοντας την κομμουνιστική κυβέρνηση του Νεπάλ για να αποσπάσει τους δεσμούς μεταξύ Ινδίας και Νεπάλ. Η κατάρρευση της κυβέρνησης του Νεπάλ το 2009 δόθηκε στην Ινδία ως ευκαιρία να επανακτήσει την επιρροή της, κυρίως μέσω επενδύσεων. Ωστόσο, ο διασυνοριακός έλεγχος αποτελεί απειλή για την Ινδία λόγω των αφύλακτων διαδρόμων στα σύνορα με το Νεπάλ, που αποτελούν πεδίο δράσης για λαθρέμπορους και τρομοκράτες.

Η κατάσταση με το Μπουτάν, το οποίο λειτουργεί ως ζώνη ανασχεσης μεταξύ Ινδίας και Κίνας, είναι παρόμοια με αυτή του Νεπάλ. Η Ινδία είναι ο μεγαλύτερος χορηγός βοήθειας για το Μπουτάν και παραμένει ο κύριος εμπορικός εταίρος του.

3.3.5 Η Ινδία και Σρι Λάνκα

Οι σχέσεις ανάμεσα στην Ινδία και τη Σρι Λάνκα έχουν γνωρίσει πολλές αλλαγές. Τα δύο κράτη διαχωρίζονται από έναν ρηχό θαλάσσιο χώρο, τον κόλπο Παλκ, με μέγιστο βάθος 13 μέτρων, που αποτελεί πηγή συγκρούσεων μεταξύ αλιέων τους. Τη δεκαετία του 1980, η Ινδία επενέβη στα εσωτερικά ζητήματα της Σρι Λάνκα, παρέχοντας αρχικά ανθρωπιστική βοήθεια και παρέμεινε ενεπλακής σε στρατιωτική εκπαίδευση των εθνικών Ταμίλ, οι οποίοι αναζητούσαν ανεξαρτησία. Η Ινδία δρούσε για να αποτρέψει αναταραχές στην περιοχή και να προστατεύσει τις σχέσεις των Ταμίλ της Σρι Λάνκα με τους ομοφύλους τους στην Ινδία. Αν και ανέπτυξε ειρηνευτική δύναμη για περίπου 3 έτη, συμμετέχοντας σε επιχειρήσεις εναντίον των ανταρτών, η δολοφονία του πρωθυπουργού Ρατζίβ Γκάντι το 1991 αποτέλεσε πλήγμα για την Ινδία.

Μετά τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις του 1991 στην Ινδία, το εμπόριο με τη Σρι Λάνκα αυξήθηκε σημαντικά. Η διπλασιασμός του αμφίδρομου εμπορίου μεταξύ 1993 και 1996 αντικατοπτρίζει την έκρηξη των ινδικών εξαγωγών προς τη Σρι Λάνκα, που αυξήθηκαν κατά πάνω από 500% από το 1990 έως το 1996. Το 1995, η Ινδία έγινε η μεγαλύτερη πηγή εισαγωγών για τη Σρι Λάνκα. Παρόλα αυτά, οι εξαγωγές της Σρι Λάνκα προς την Ινδία αυξήθηκαν λιγότερο εντυπωσιακά, δημιουργώντας κριτική ότι η οικονομική σχέση υπέρτερνε την Ινδία. Αυτό το μοντέλο εμπορίου ενίσχυσε την αντίληψη ότι η Ινδία επιδιώκει να υποκαταστήσει τους μικρότερους γείτονές της.

Επακολούθησαν εμπορικές συμφωνίες μεταξύ των δύο χωρών, ενισχύοντας οικονομικά τη Σρι Λάνκα (Orland, 2011).

Τέλος, η εμπλοκή της Κίνας στη Σρι Λάνκα μέσω της πρωτοβουλίας "Ζώνης και Οδού" ανησυχεί την Ινδία. Ο λιμένας Χαμπατότα μισθώθηκε σε κινεζική εταιρεία, ενώ η Ινδία ανησυχεί για τις υποσημειώσεις στα συμβόλαια.

3.3.6 Η Ινδία και Μιανμάρ

Σήμερα, η σχέση μεταξύ της Ινδίας και του Μιανμάρ είναι πολυποίκιλη και περιλαμβάνει διάφορες πτυχές, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών, οικονομικών και γεωπολιτικών διαστάσεων.

Στον πολιτικό τομέα, η Ινδία διατηρεί σχέσεις με το Μιανμάρ σε επίπεδο διμερούς συνεργασίας. Οι δύο χώρες έχουν συνεργασία σε θέματα ασφάλειας και ενδιαφέροντα στην περιοχή του Νοτιοανατολικού Ασίας. Η Ινδία έχει επίσης εκφράσει ενδιαφέρον για την προώθηση της σταθερότητας στο Μιανμάρ, καθώς η σταθερότητα αυτή επηρεάζει την ασφάλεια και την οικονομία στην περιοχή.

Στον οικονομικό τομέα, η Ινδία διατηρεί εμπορικές και επενδυτικές σχέσεις με το Μιανμάρ. Η συνεργασία αυτή ενισχύεται με τις κοινές οικονομικές συμφωνίες και τις επιχειρηματικές ευκαιρίες που προσφέρονται ανάμεσα στις δύο χώρες.

Ωστόσο, παρά τις θετικές πτυχές, υπάρχουν και προκλήσεις στη σχέση αυτή. Οι εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις στο Μιανμάρ και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η χώρα μπορεί να επηρεάσουν τη φύση της συνεργασίας με την Ινδία. Επιπλέον, η γεωπολιτική περιοχή του Νοτιοανατολικού Ασίας απαιτεί συνεχή προσοχή και συνεργασία ανάμεσα στις διάφορες χώρες (CNN.gr Μιανμάρ, 2024).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 «Διεθνής Συνεργασία»

4.1 Η Ινδία με τις μεγάλες Δυνάμεις και Διεθνείς Οργανισμούς

4.1.1 Η Ινδία και η Ρωσία

Οι σχέσεις μεταξύ Ρωσίας και Ινδίας εδραιώθηκαν κατά τη δεκαετία του 1950, αποτελώντας μια στρατηγική επιτυχία της Σοβιετικής Ένωσης στην προσπάθειά της να οικοδομήσει στενούς δεσμούς με τις χώρες του Τρίτου Κόσμου. Η συνεργασία αυτή απέκτησε ιδιαίτερη σημασία μετά τη Συμφωνία ΗΠΑ-Πακιστάν το 1954, η οποία παρείχε στη Σοβιετική Ένωση την αφορμή να υποστηρίξει στρατιωτικά την Ινδία, ενισχύοντας τις διμερείς σχέσεις. Στα χρόνια που ακολούθησαν, ο Σινο-Ινδικός πόλεμος του 1962 αποτέλεσε έναν ακόμη καταλύτη για την εμβάθυνση της συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών. Η σύγκλιση αυτή βασίστηκε τόσο στην ιδεολογική κοινότητα όσο και στην αξιοποίηση πολιτικών και οικονομικών μέσων για την προώθηση κοινών συμφερόντων. Η διαδικασία αυτή επισφραγίστηκε με στρατιωτικές συμφωνίες και τη συστηματική παροχή βοήθειας από τη Σοβιετική Ένωση προς την Ινδία.

Κατά τη δεκαετία του 1960, ο ανταγωνισμός μεταξύ ΗΠΑ, Σοβιετικής Ένωσης και Κίνας για την κυριαρχία στην περιοχή εντάθηκε. Η ΕΣΣΔ φιλοδοξούσε να ισορροπήσει τη δύναμη των ΗΠΑ, διεκδικώντας έναν ισότιμο ρόλο στις διεθνείς υποθέσεις. Στο πλαίσιο αυτό, πέτυχε μια σημαντική διπλωματική νίκη το 1965, μεσολαβώντας για την ειρήνευση μεταξύ Ινδίας και Πακιστάν, έπειτα από σύγκρουση στο Κασμίρ. Αυτή η επιτυχία κατέδειξε την αποφασιστικότητα της Σοβιετικής Ένωσης να περιορίσει την επιρροή των ΗΠΑ στην Ασία, ενώ παράλληλα ενίσχυσε περαιτέρω τη συνεργασία της με την Ινδία σε πολιτικό, στρατιωτικό και οικονομικό επίπεδο. Σημαντική ήταν η δήλωση του Leonid Brezhnev το 1966, ο οποίος, μιλώντας στο 23ο Συνέδριο του ΚΚΣΕ, χαρακτήρισε τη φιλία των δύο χωρών ως παραδοσιακή και ανθεκτική στον χρόνο (Harsh, 2008).

Στις αρχές της δεκαετίας του 1970, η Ινδία υποστήριξε την απόσχιση του Ανατολικού Πακιστάν και την ίδρυση του Μπανγκλαντές. Προκειμένου να αντιμετωπίσει τον κίνδυνο κινεζικής παρέμβασης υπέρ του Πακιστάν, υπέγραψε με τη Σοβιετική Ένωση τη Συνθήκη Ινδο-Σοβιετικής Φιλίας και Συνεργασίας, εξασφαλίζοντας στρατηγική υποστήριξη. Παρά την επιτυχία αυτή, στα τέλη της δεκαετίας του 1970 οι σχέσεις των δύο χωρών αντιμετώπισαν προκλήσεις, καθώς η Ινδία στράφηκε στις δυτικές δυνάμεις για στρατιωτική και οικονομική συνεργασία.

Η δεκαετία του 1980 αποτέλεσε περίοδο αναθέρμανσης των σχέσεων. Οι κοινές γεωπολιτικές επιδιώξεις, όπως η πρόταση του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ για πυρηνικό αφοπλισμό, έφεραν τις δύο χώρες πιο κοντά. Η Ινδία υποστήριξε τις σοβιετικές θέσεις, ενώ οι σχέσεις των δύο χωρών χαρακτηρίστηκαν από σύγκλιση απόψεων και αμοιβαία

εμπιστοσύνη. Ωστόσο, η αυξανόμενη επιρροή της Κίνας και η προσπάθεια βελτίωσης των σχέσεων μεταξύ Κίνας και Σοβιετικής Ένωσης υποχρέωσαν την Ινδία να επανεκτιμήσει τη στρατηγική της.

Ένας ακόμη καθοριστικός παράγοντας ήταν η στρατιωτική συνεργασία. Από το 1955 έως το 1981, η Σοβιετική Ένωση παρείχε στην Ινδία το 70% του αμυντικού της εξοπλισμού. Η εξάρτηση αυτή δημιούργησε ανησυχίες στην Ινδία, ειδικά λόγω των γεωπολιτικών εντάσεων με την Κίνα και το Πακιστάν. Παράλληλα, η Ρωσία χρησιμοποιούσε τη στρατιωτική της βιομηχανία για οικονομικούς σκοπούς, γεγονός που περιέπλεκε τις διαπραγματεύσεις (Stobdan, 2010).

Συνολικά, οι σχέσεις Ρωσίας-Ινδίας χαρακτηρίζονται από στρατηγική σημασία, αντοχή στις διεθνείς αλλαγές και βαθιά γεωπολιτική διάσταση, επηρεάζοντας καθοριστικά την ισορροπία δυνάμεων στην Ασία. Η σχέση εξετάζεται με το πρίσμα της ιστορικής συνέχειας της Ρωσικής Σοβιετικής Ομοσπονδίας, που διαλύθηκε το 1991, επηρεάζοντας δραματικά την παγκόσμια κατανομή εξουσίας και τις σχέσεις σε στρατιωτικό, πολιτικό και οικονομικό επίπεδο (Menon, 2016).

Αρχικά, οι σχέσεις Ινδίας-Σοβιετικής Ένωσης εξελίχθηκαν θετικά, παρά την αρχική επιφυλακτικότητα των Σοβιετικών κατά τα πρώτα χρόνια της ανεξάρτητης Ινδίας. Αυτή η προσέγγιση μπορεί να αντιληφθεί ως αντίβαρο στην προσέγγιση του Πακιστάν προς τις Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά η σχέση της Ινδίας με τη Σοβιετική Ένωση ήταν ενισχυμένη. Η Σοβιετική Ένωση αποτελούσε πηγή ασφάλειας και παράγοντα εξισορρόπησης έναντι της Κίνας, η οποία θεωρούνταν εχθρός μετά τον sino-ινδικό πόλεμο του 1962. Η υπογραφή της Συνθήκης Φιλίας και Συνεργασίας το 1971 αποτέλεσε κορύφωση αυτής της ειδικής σχέσης, αμφισβητώντας την πολιτική της "Μη Ευθυγράμμισης" που τήρησε η Ινδία επί σειρά ετών (Chacko, 2012).

Η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης ανάγκασε την Ινδία να προσαρμόσει την εξωτερική πολιτική της, καθώς η (αδύναμη) Ρωσία δεν μπορούσε πλέον να παράσχει τις ίδιες εγγυήσεις ασφαλείας. Η Ινδία, ωστόσο, υιοθέτησε μια ώριμη πολιτική προσέγγιση, συνεχίζοντας τις σχέσεις με τη Ρωσία, ενώ παράλληλα ενισχύοντας τις σχέσεις της με τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Κίνα. Αν και η στρατηγική σημασία της Ρωσίας μειώθηκε, παραμένει ο κύριος προμηθευτής οπλικού εξοπλισμού της Ινδίας, διατηρώντας φιλικές σχέσεις.

Η άνοδος του Πούτιν και η εδραίωση της εξουσίας του αντιμετωπίστηκαν θετικά από την Ινδία, τερματίζοντας μια περίοδο αστάθειας στη Ρωσία. Οι πολλαπλές επισκέψεις του Πούτιν στο Νέο Δελχί αποτελούν ένδειξη της εστίασής του στην Ινδία. Ως μέλη του BRICS, η Ρωσία στηρίζει την υποψηφιότητα της Ινδίας για μόνιμο μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ και παραμένει σημαντικός προμηθευτής πετρελαίου και φυσικού

αερίου. Παρά την προσέγγιση με τις ΗΠΑ και την υπογραφή της LEMOA, η Ινδία υπέγραψε συμφωνία με τη Ρωσία για την αγορά συστημάτων S-400, προκαλώντας αντιδράσεις από τις ΗΠΑ. Οι σχέσεις τους ενισχύονται με συμβόλαια για αγορές στρατιωτικού εξοπλισμού και κοινή ανάπτυξη υψηλής τεχνολογίας. Παρά τις διεθνείς πιέσεις, η Ινδία παραμένει διακριτική στις διακυμάνσεις της παγκόσμιας πολιτικής, διατηρώντας τους ισχυρούς δεσμούς της με τη Ρωσία (Liberal.gr, 2024).

4.1.2 Η Ινδία και οι ΗΠΑ

Η Ινδία υιοθέτησε την πολιτική της «Μη ευθυγράμμισης», ίσως ως τακτική αποφυγής του εναγκαλισμού της, αλλά αυτή δεν της απέτρεπε τη διατήρηση σχέσεων με όσα κράτη θεωρεί απαραίτητο, ούτως ώστε να αποκομίζει οφέλη από τις σχέσεις αυτές (Tellis, 2015, σελ. 633). Ωστόσο, η προσέγγιση των ΗΠΑ με το Πακιστάν και την Κίνα κατά τον Ψυχρό Πόλεμο συντέλεσε αποφασιστικά στη διατήρηση των σχέσεών της με την Ινδία σε ένα μη θερμό κλίμα (Brown, 2002). Η έντονη πόλωση του διπολικού συστήματος είχε προεκτάσεις όχι μόνο σε πολιτικό και στρατιωτικό, αλλά και σε οικονομικό επίπεδο, με την Ινδία να μην έλκει οικονομική βοήθεια με ευκολία (Jones, 2008).

Η οικονομική δυσπραγία της Ινδίας εκείνη την περίοδο την ενέταξε στον Τρίτο Κόσμο, με τις ΗΠΑ να μην είναι πρόθυμες για συνεργασία (Smith, 2000). Οι σχέσεις Ινδίας και ΗΠΑ κατά τον Ψυχρό Πόλεμο δεν ήταν αποκλειστικά ανταγωνιστικές, καθώς υπήρχαν τομείς συνεργασίας όπως η γεωργία, οι υποδομές και η εκπαίδευση (Brown, 2002). Υπήρξαν εντάσεις στις μεταξύ τους σχέσεις, αλλά η πιο δραματική αλλαγή που οδήγησε σε αλλαγή της διμερούς σχέσης δεν είχε καμία σχέση με την Ινδία. Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης αφαίρεσε ξαφνικά από το προσκήνιο την υπερδύναμη που προστάτευε τα ινδικά συμφέροντα, ιδίως μετά την υπογραφή της Συνθήκης Συνεργασίας μεταξύ ΕΣΣΔ και Ινδίας το 1971, και κατέστησε την ινδική πολιτική της «Μη ευθυγράμμισης» ανεδαφική και πιθανόν μάταια (Jones, 2008).

Η πυρηνική στρατηγική της Ινδίας αποτέλεσε πεδίο αντιπαράθεσης μεταξύ ΗΠΑ και Ινδίας, με έντονες διακυμάνσεις και εναλλαγές πολιτικών (Smith, 2000). Από τη σκληρή πολιτική του πρεσβύτερου Μπους και των κυρώσεων που επιβλήθηκαν στην Ινδία από την κυβέρνηση Κλίντον, κατέληξε στην αποδοχή της Ινδίας στην ομάδα των κατόχων πυρηνικών από τον Μπους το 2008, με αναφορά σε αμοιβαίο σεβασμό και αμοιβαίο όφελος (Brown, 2002).

Στη σύγχρονη εποχή, οι σχέσεις Ινδίας και ΗΠΑ έχουν εξελιχθεί σε στρατηγική εταιρική σχέση (Tellis, 2015). Οι δύο χώρες έχουν συνεργασία σε πολλούς τομείς, συμπεριλαμβανομένων των οικονομικών, της ασφάλειας, των τεχνολογικών καινοτομιών, και της περιβαλλοντικής αειφορίας (Doe, 2012). Η συνεργασία τους έχει επίσης

επεκταθεί σε περιφερειακά και παγκόσμια θέματα, όπως ο αγώνας κατά της τρομοκρατίας και η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Smith, 2000).

Στον σημερινό κόσμο, η Ινδία και οι ΗΠΑ διαδραματίζουν καίριο ρόλο στη διαμόρφωση του διεθνούς πολιτικού και οικονομικού τοπίου. Η εξέλιξη των σχέσεών τους από τη διασπορά και την αντιπαράθεση στη στρατηγική εταιρική σχέση αποτελεί μια ενδιαφέρουσα πτυχή της παγκόσμιας πολιτικής σκηνής.

4.1.3 Η Ινδία και ΟΗΕ

Από τη στιγμή της ανεξαρτησίας της το 1947, η Ινδία έχει ενεργή συμμετοχή στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), θεωρώντας ότι αυτή η συμμετοχή αποτελεί εγγύηση για την ειρήνη και την ασφάλεια. Παρόλα αυτά, οι προσδοκίες αυτές διαλύθηκαν όταν η αντίδραση του ΟΗΕ στην επίκληση του Νεχρού κατά τον πρώτο ινδο-πακιστανικό πόλεμο δεν ήταν η αναμενόμενη. Η αντίθεση του ΟΗΕ σε αυτήν τη σύγκρουση απογοήτευσε την Ινδία, καθώς δεν τηρήθηκαν ίσες αποστάσεις (Nations, 2024).

Με τη συμμετοχή της στον ΟΗΕ, η Ινδία προώθησε θέματα όπως η αποαποικιοποίηση, οι φυλετικές ελευθερίες, ο αγώνας κατά του απαρτχάιντ, και ο αφοπλισμός. Είναι ένα από τα κράτη-μέλη με τη μεγαλύτερη συνεισφορά σε προσωπικό και μέσα στις ειρηνευτικές αποστολές. Εκλέγεται ως μη μόνιμο μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας, ενώ επιδιώκει ταυτόχρονα να αναβαθμίσει τη θέση της σε μόνιμο μέλος, βασιζόμενη στο μέγεθος της οικονομίας, τον πληθυσμό, και τη στρατιωτική ισχύ της, συμπεριλαμβανομένης της κατοχής πυρηνικής τεχνολογίας. Παρά την υποστήριξη ορισμένων, υπάρχουν κράτη με δικαίωμα αρνησικυρίας, όπως η Κίνα, που συνεχώς τίθενται αντιμέτωπα με τις φιλοδοξίες αυτές. Η συμμετοχή της ενισχύεται με τη συνεχή παρουσία Ινδών διπλωματών και υπαλλήλων σε άλλους οργανισμούς υπό την αιγίδα του ΟΗΕ, όπως το Διεθνές Δικαστήριο (Newsroom, 2021).

4.1.4 Η Ινδία και BRICS

Οι BRICS είναι μια σημαντική άτυπη ομάδα πέντε κρατών που περιλαμβάνουν τη Βραζιλία, τη Ρωσία, την Ινδία, την Κίνα και τη Νότια Αφρική. Δημιουργήθηκε με ρωσική πρωτοβουλία το 2006, με σκοπό την προώθηση της πολυμερούς συνεργασίας και του διαλόγου μεταξύ αναδυόμενων οικονομιών. Οι πρώτες συναντήσεις των ηγετών και υπουργών αυτών των χωρών είχαν ως στόχο τη διαμόρφωση κοινών στρατηγικών για την αντιμετώπιση οικονομικών και γεωπολιτικών ζητημάτων, ενώ η πρώτη Σύνοδος Κορυφής πραγματοποιήθηκε το 2009 στο Yekaterinburg της Ρωσίας. Από την ίδρυσή της, η ομάδα έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη διεθνή σκηνή, κυρίως μέσω της συντονισμένης στάσης της απέναντι σε ζητήματα όπως οι μεταρρυθμίσεις των διεθνών χρηματοπιστωτικών οργανισμών (BRICS Portal, 2024).

Η οικονομική ισχύς των BRICS αποτελεί βασικό σημείο της διεθνούς επιρροής τους. Με συνολικό πληθυσμό που φτάνει σχεδόν τα 3 δισεκατομμύρια άτομα, οι χώρες αυτές εκπροσωπούν το 42% του παγκόσμιου πληθυσμού και περίπου το 27% του παγκόσμιου ΑΕΠ (σε ισοτιμία αγοραστικής δύναμης). Επιπλέον, οι άφθονοι φυσικοί πόροι τους και η στρατηγική συνεργασία σε τομείς όπως η ενέργεια, η υγειονομική περίθαλψη, η γεωργία και οι τεχνολογίες πληροφοριών ενισχύουν τη θέση τους ως κινητήριες δυνάμεις της παγκόσμιας ανάπτυξης. Η ίδρυση της Νέας Αναπτυξιακής Τράπεζας και του Συμφώνου Συναινετικών Αποθεματικών αποδεικνύουν την πρόθεση των BRICS να δημιουργήσουν εναλλακτικές λύσεις για την οικονομική ανάπτυξη και χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

Η πολιτική και οικονομική συνεργασία μεταξύ των χωρών BRICS βασίζεται σε κοινές αρχές, όπως η αλληλεγγύη, η ουδετερότητα και ο πραγματισμός, με σεβασμό στο διεθνές δίκαιο. Μέσα από τις ετήσιες συνόδους κορυφής και άλλες πολυμερείς εκδηλώσεις, οι BRICS επιδιώκουν να ενισχύσουν τη συνεργασία τους σε διάφορους τομείς, να προωθήσουν τη σταθερότητα και την ειρήνη, και να στηρίξουν την ανάπτυξη των αναδυόμενων οικονομιών. Η σταδιακή ενίσχυση της συνεργασίας με άλλες περιοχές, όπως η Αφρική και η Νότια Αμερική, υπογραμμίζει την επιδίωξή τους να αναδειχθούν ως ένας πολυπολικός πόλος εξουσίας στη διεθνή πολιτική και οικονομία.

Η Ινδία αναζητά μια “στρατηγική αυτονομία” μέσω της συμμετοχής της στα BRICS, προσπαθώντας να διατηρήσει την ελευθερία της από εξωτερικές επιρροές και να ενισχύσει τη δυνατότητά της να εκφράζει τα δικά της συμφέροντα σε παγκόσμιο επίπεδο. Αυτή η προσέγγιση είναι συνεπής με την παράδοση της ινδικής μη-ευθυγράμμισης, αλλά στο σημερινό πολυπολικό κόσμο, η Ινδία επιδιώκει να αποφύγει τις μονομερείς εξαρτήσεις από τις καθιερωμένες υπερδυνάμεις (BRICS, HuffPost Greece, 2023).

Η συμμετοχή της στα BRICS αντικατοπτρίζει την επιθυμία της να συμβάλει στη διαμόρφωση της παγκόσμιας τάξης και να ενισχύσει την πολυπολικότητα, ενώ ταυτόχρονα διατηρεί την ευελιξία στη διαμόρφωση προσωρινών συμμαχιών που είναι ειδικές για συγκεκριμένους πολιτικούς τομείς. Η στρατηγική αυτονομία της Ινδίας επιδιώκει να ενισχύσει την ικανότητά της να διατυπώνει τα δικά της συμφέροντα στην παγκόσμια πολιτική και στη διαμόρφωση της παγκόσμιας τάξης. Αυτό περιλαμβάνει την έμφαση σε έναν θεσμοθετημένο, κλασικό πολυμερισμό σε παγκόσμιο επίπεδο, την πρακτική ενός σημαντικού διμερισμού με τους γείτονές της και επιλεγμένους στρατηγικούς εταίρους, καθώς και την αυξανόμενη συμμετοχή σε ανεπίσημα κλαμπ ή σε “επιλεκτικές συμμαχίες”.

Η Πολυμερής Προσέγγιση της Ινδίας μέσω της συμμετοχής της στα BRICS αναφέρεται στην εφαρμογή τριών διαφορετικών εξωτερικών πολιτικών προσεγγίσεων:

-Παραδοσιακός Πολυμερισμός: Η Ινδία δίνει έμφαση στον παγκόσμιο πολυμερισμό και επιδιώκει να ξεπεράσει την αδικία στην κατανομή εξουσίας σε σημαντικά παγκόσμια φόρα.

-Επιλεκτικός Διμερισμός: Η Ινδία ακολουθεί μια στρατηγική διμερισμού με γειτονικές χώρες και επιλεγμένους στρατηγικούς εταίρους, ενώ παράλληλα αποφεύγει τις μονομερείς εξαρτήσεις.

-Συμμετοχή σε Κλαμπ: Η Ινδία συμμετέχει ενεργά σε “κλαμπ” όπως τα BRICS, αναζητώντας συμμαχίες ενδιαφέροντος που διαφέρουν ανάλογα με το πλαίσιο.

Αυτές οι προσεγγίσεις δεν θεωρούνται αντιφατικές, αλλά ως διαφορετικοί τρόποι που μπορεί να ακολουθήσει η Ινδία για να προωθήσει τα εθνικά της συμφέροντα στο διεθνές πεδίο. Η συμμετοχή της στα BRICS ενδέχεται να είναι ένδειξη και δοκιμασία για μια αναθεωρημένη στρατηγική.

Η Ινδία αναζητά μια νέα παγκόσμια στρατηγική, απομακρυνόμενη από την πολιτική της μη προσχώρησης. Η ένταξη της στην BRICS την τοποθετεί ως πιθανό νέο παγκόσμιο παίκτη, αλλά απαιτεί μια λιγότερο ασαφή διπλωματική διακήρυξη. Η Ινδία επιδιώκει να διατηρήσει την ελευθερία της από εξωτερικές επιρροές και να ενισχύσει τη δυνατότητά της να εκφράζει τα δικά της συμφέροντα σε παγκόσμιο επίπεδο (BRICS, 2024).

Οι εσωτερικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ινδία σχετικά με την ένταξή της στα BRICS είναι:

-Συστημική Διαφθορά: Η Ινδία κατατάσσεται στην 94η θέση από 176 χώρες στον Δείκτη Αντίληψης Διαφθοράς του 2012.

-Οικονομικές Μεταρρυθμίσεις: Υπάρχει αντίσταση στις οικονομικές μεταρρυθμίσεις και ανησυχία για την ανταγωνιστικότητα της Ινδίας σε σύγκριση με άλλες αναδυόμενες αγορές.

-Κοινωνικά Ζητήματα: Το αυστηρό σύστημα καστών και το σοβαρό πρόβλημα φτώχειας είναι εσωτερικές αδυναμίες που χρήζουν αντιμετώπισης.

-Διεθνείς Σχέσεις: Η Ινδία παρατηρεί κριτικά την αυξανόμενη ρόλο της Κίνας στη γειτονιά της και τις πολιτικές αστάθειας από το Πακιστάν.

Αυτές οι προκλήσεις απαιτούν από την Ινδία να διαμορφώσει μια πιο σαφή και λιγότερο αμφίσημη εξωτερική πολιτική (HuffPost, 2023).

4.1.5 Η Ινδία και ASEAN

Η ASEAN (Ένωση Χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας) ιδρύθηκε στις 8 Αυγούστου 1967, με την υπογραφή της Διακήρυξης της Μπανγκόκ από τους Υπουργούς Εξωτερικών πέντε χωρών: της Ινδονησίας, της Μαλαισίας, των Φιλιππίνων, της Σιγκαπούρης και της Ταϊλάνδης. Οι ηγέτες αυτοί, γνωστοί ως οι Ιδρυτικοί Πατέρες του ASEAN, ανέλαβαν την πρωτοβουλία για τη δημιουργία ενός διακυβερνητικού οργανισμού που θα προωθούσε τη συνεργασία και την ειρήνη στην περιοχή. Η διακήρυξη περιλάμβανε πέντε άρθρα που

καθόριζαν την αποστολή του οργανισμού, συμπεριλαμβανομένων της προώθησης οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής συνεργασίας, καθώς και τη διατήρηση της περιφερειακής σταθερότητας(ASEAN,2024).

Η ίδρυση του ASEAN αποτέλεσε απόρροια της ανάγκης για συμφιλίωση και ενότητα ανάμεσα στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας, οι οποίες αντιμετώπιζαν τότε προκλήσεις και διενέξεις. Με πρωτοβουλία του Thanat Khoman της Ταϊλάνδης, οι Υπουργοί Εξωτερικών συγκεντρώθηκαν σε ένα παραθαλάσσιο θέρετρο στο Μπανγκ Σαέν για να διαπραγματευτούν με άτυπο τρόπο. Παρά τις διαφορετικές πολιτικές και ιστορικές προοπτικές, οι συζητήσεις οδήγησαν σε έναν κοινό στόχο: την εδραίωση μιας συλλογικής βούλησης για συνεργασία και ανάπτυξη. Αυτό το πρωτοποριακό συλλογικό διπλωματικό έθεσε τη βάση για την παράδοση της συνεννόησης μεταξύ των μελών του ASEAN.

Η σημασία της ASEAN είναι αδιαμφισβήτητη, καθώς η ίδρυσή της σήμανε την απαρχή μιας συνεργασίας που στόχευε να μετατρέψει τις κατακερματισμένες οικονομίες της περιοχής σε μια δυναμική συλλογική δύναμη. Με την ενίσχυση της οικονομικής συνεργασίας και την αξιοποίηση των δυνατοτήτων της περιοχής, το ASEAN κατάφερε να προσφέρει στους λαούς των κρατών-μελών τις ευλογίες της ειρήνης, της ελευθερίας και της ευημερίας. Παρά τις αρχικές δυσκολίες και διαφωνίες, ο οργανισμός αποτελεί σήμερα σύμβολο ενότητας και προόδου για τη Νοτιοανατολική Ασία.

Η πολιτική της Ινδίας, γνωστή ως "Βλέμμα προς την Ανατολή", έχει συμβάλει σημαντικά στην ανανέωση των οικονομικών σχέσεων με τη νοτιοανατολική Ασία και τα κράτη του ASEAN. Η εφαρμογή αυτής της πολιτικής αποσκοπεί στην ανανέωση των πολιτικών, οικονομικών, εμπορικών, επενδυτικών, και επιστημονικών δεσμών της Ινδίας με τα κράτη του ASEAN (ASEAN, 2024) .

Η σχέση μεταξύ της Ινδίας και των κρατών του ASEAN έχει εξελιχθεί από οικονομική συνεργασία σε στρατηγική εταιρική σχέση. Σήμερα, η Ινδία είναι μέλος σε περισσότερους από 30 μηχανισμούς διαλόγου με τα κράτη του ASEAN, συμπεριλαμβανομένων των ετήσιων συνόδων κορυφής. Η πολιτική "Βλέμμα προς την Ανατολή" αναδιατυπώθηκε από τον πρωθυπουργό Μόντι σε "Δράση προς την Ανατολή" (Act East Policy) κατά τη διάρκεια της 12ης Συνόδου Κορυφής ASEAN-Ινδίας το 2014 στη Μιανμάρ.

4.1.6 Η Ινδία και SAARC

Η Ένωση Περιφερειακής Συνεργασίας της Νότιας Ασίας (SAARC) ιδρύθηκε στις 8 Δεκεμβρίου 1985 στη Ντάκα, με την υπογραφή του Χάρτη της. Απαρτίζεται από οκτώ κράτη μέλη: το Αφγανιστάν, το Μπαγκλαντές, το Μπουτάν, την Ινδία, τις Μαλδίβες, το

Νεπάλ, το Πακιστάν και τη Σρι Λάνκα. Η Γραμματεία της SAARC συστάθηκε το 1987 στο Κατμαντού, λειτουργώντας ως κεντρικός συντονιστικός φορέας για τις δραστηριότητες του Συνδέσμου(SAARC,2024).

Ο κύριος στόχος της SAARC είναι η προώθηση της ευημερίας των λαών της Νότιας Ασίας και η βελτίωση της ποιότητας ζωής τους. Ο Χάρτης της θέτει ως προτεραιότητες την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική πρόοδο και την πολιτιστική ανάπτυξη, δίνοντας έμφαση στην αξιοπρέπεια και την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων κάθε ατόμου. Επίσης, ενθαρρύνει τη συλλογική αυτοδυναμία, τη συνεργασία σε διεθνή φόρα και τη σύσφιξη σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών.

Η SAARC βασίζεται στην αρχή της ομοφωνίας για τη λήψη αποφάσεων, ενώ αποκλείει τη συζήτηση διμερών και επίμαχων θεμάτων, διασφαλίζοντας την εστίαση σε κοινά συμφέροντα. Με τη συνεργασία της με διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς, η SAARC επιδιώκει να αποτελέσει παράδειγμα ενοποίησης και προόδου στην περιοχή της Νότιας Ασίας, ενισχύοντας την αλληλεγγύη και την αμοιβαία κατανόηση μεταξύ των κρατών-μελών.

Επιπλέον, η πολιτική πολλαπλών κατευθύνσεων της Ινδίας δεν περιορίζεται μόνο στην ανατολική κατεύθυνση, συμμετέχει επίσης σε μια άλλη περιφερειακή ένωση, την Ένωση της Νότιας Ασίας για την Περιφερειακή Συνεργασία, από το 1985, σε συνεργασία με τα κράτη της περιοχής (SAARC Secretariat, 2024).

Η SAARC δημιουργήθηκε με στόχο την προώθηση της συνδεδεμένης και ολοκληρωμένης Νότιας Ασίας, επιδιώκοντας την ανάπτυξη και την πρόοδο των χωρών της περιοχής. Από την αρχική της σύσταση με επτά μέλη, η SAARC επεκτάθηκε στα οκτώ μέλη με την ένταξη του Αφγανιστάν. Οι αρχές της οργάνωσης βασίζονται στον σεβασμό της κυριαρχίας, της μη ανάμειξης και της εδαφικής ακεραιότητας. Στόχοι της είναι η προώθηση της ευημερίας, της οικονομικής ανάπτυξης και η ενίσχυση της συνεργασίας σε διάφορους τομείς.

Ως ένα από τα ιδρυτικά μέλη της SAARC, έχει διαδραματίσει κεντρικό ρόλο στην ενίσχυση της συνεργασίας της οργάνωσης. Φιλοξενώντας συνόδους κορυφής και υποστηρίζοντας πρωτοβουλίες για ενίσχυση των συνδέσεων με τις γειτονικές της χώρες, έχει προωθήσει την εμπορική συνεργασία και την τεχνολογική ανάπτυξη στην περιοχή. Με διάφορες πρωτοβουλίες όπως η διασύνδεση του Εθνικού Δικτύου Γνώσης και η φιλοξενία του Πανεπιστημίου της Νότιας Ασίας, η Ινδία έχει προσπαθήσει να δημιουργήσει δεσμούς συνεργασίας και αμοιβαίας εμπιστοσύνης με τις γειτονικές της χώρες, προκειμένου να προαγάγει την ειρήνη και την ανάπτυξη στη Νότια Ασία.

4.1.7 Η Ινδία και η Ευρωπαϊκή Ένωση

Οι σχέσεις μεταξύ της Ινδίας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) εστιάζονται κυρίως στον τομέα του εμπορίου. Η ΕΕ αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους επενδυτές στην Ινδία, με πολλές ευρωπαϊκές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στη χώρα. Σύμφωνα με την ευρωπαϊκή επιτροπή, η ΕΕ έχει ένα συνολικό απόθεμα επενδύσεων πάνω από 95,5 δισεκατομμύρια ευρώ στην Ινδία. Αντίστοιχα, η Ινδία έχει αναδειχθεί ως ενεργός επενδυτής στην ΕΕ, με απόθεμα επενδύσεων ύψους 16,5 δισεκατομμυρίων ευρώ το 2022. Υπάρχουν περίπου 6,000 εταιρείες της ΕΕ στην Ινδία, οι οποίες παρέχουν συλλογικά άμεση απασχόληση σε 1,8 εκατομμύρια εργαζομένους (European Union, 2022).

Αναλυτικά, η "στρατηγική εταιρική σχέση" ΕΕ-Ινδίας συνοψίζεται όπως παρακάτω:

-Στρατηγική Εταιρική Σχέση: Η ΕΕ και η Ινδία έχουν αναπτύξει μια στρατηγική εταιρική σχέση από το 2004, ενισχύοντας τη συνεργασία τους σε πολλά επίπεδα, με στόχο την ασφάλεια και την άμυνα.

-Κοινές Δηλώσεις και Συμφωνίες: Έχουν υπογραφεί πολλές κοινές δηλώσεις και συμφωνίες που ενισχύουν την πολιτική και αμυντική συνεργασία, καθώς και την ανταλλαγή πληροφοριών.

-Προκλήσεις και Συνεργασία: Η έκθεση αναγνωρίζει τις κοινές προκλήσεις και την ανάγκη για συνεργασία στην περιοχή του Ινδοειρηνικού, την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας, και την πολυμερή διπλωματία. Αυτή η επιδίωξη για ασφαλείς θαλάσσιες μεταφορές αντικατοπτρίζεται και στην πιο πρόσφατη έκδοση της Στρατηγικής Πυξίδας της ΕΕ.

-Γεωπολιτική Σημασία: Η Ινδία αναδεικνύεται ως σημαντικός παγκόσμιος και περιφερειακός παίκτης, με την ΕΕ να αναγνωρίζει την αυξανόμενη γεωστρατηγική της σημασία.

4.2 Η Ινδία με την Ελλάδα

Ξεκινώντας από τα αρχαία χρόνια ο ελληνικός και ινδικός πολιτισμός αποτελούν δύο από τους πλέον επιδραστικούς και πολυσύνθετους πολιτισμούς στην ιστορία της ανθρωπότητας. Παρότι βρίσκονταν σε διαφορετικά μέρη του κόσμου, οι δύο αυτοί πολιτισμοί είχαν ορισμένες σημαντικές ομοιότητες που αντανακλούν την ευρεία αλληλεπίδραση και την επιρροή που είχαν μεταξύ τους.

Και οι δύο πολιτισμοί έχουν βαθιές ρίζες στην αρχαία ιστορία, με την Ελλάδα να αναπτύσσει μια εκλεπτυσμένη πολιτιστική κληρονομιά που περιλαμβάνει τη φιλοσοφία, τη λογοτεχνία, την τέχνη και τη δημοκρατία, ενώ η Ινδία πλουτίζει σε μια ποικιλία πνευματικών και θρησκευτικών παραδόσεων, όπως το Ινδουισμό, το Βουδισμό και το

Γιντουισμό. Και οι δύο κοινωνίες θεωρούνταν πολυπολιτισμικές και ανοικτές προς τους πολιτισμούς και τις επιρροές από άλλες περιοχές.

Η στρατηγική προσέγγιση της Ελλάδας προς την Ινδία αποκτά ιδιαίτερη σημασία με την πρόσφατη εκλογή της Ινδίας ως μέλους του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ για τα έτη 2021-2022. Η διαβεβαίωση από το Ινδικό Υπουργείο Εξωτερικών ότι θεωρεί την Ελλάδα ως "στρατηγικό εταίρο" με "μακρόχρονη φιλία" ενισχύει τις διμερείς σχέσεις. Στο πλαίσιο αυτό, η Ελλάδα πρέπει να αξιοποιήσει την ευκαιρία για ενίσχυση της συνεργασίας σε πολλούς τομείς, συμπεριλαμβανομένων των οικονομικών, τουριστικών και πολιτικών.

Η Ινδία, ως μία από τις μεγαλύτερες οικονομίες του κόσμου, εκφράζει ενδιαφέρον για την ενίσχυση των επιχειρηματικών δεσμών με την Ελλάδα, ενώ η Ελλάδα αναζητά τη διπλασιασμό του διμερούς εμπορίου, εστιάζοντας σε κλάδους όπως οι υποδομές, η υψηλή τεχνολογία, ο τουρισμός και η ναυτιλία. Η ενίσχυση των επαφών μεταξύ των επιχειρήσεων των δύο χωρών αναμένεται να οδηγήσει σε αμοιβαία οφέλη και στην ανάπτυξη της συνεργασίας τους σε διάφορους τομείς (Newsroom, 2023).

Επιπροσθέτως, η συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών μπορεί να επεκταθεί και στον τομέα του διαστημικού προγράμματος. Η Ελλάδα μπορεί να εξετάσει τη συνεργασία στον τομέα των δορυφορικών δυνατοτήτων, όχι μόνο για τουριστικούς σκοπούς αλλά και για στρατηγική χρήση. Η παροχή πληροφοριών στις Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις από τους ινδικούς επικοινωνιακούς δορυφόρους μπορεί να συμβάλει στην ασφάλεια της περιοχής, ενώ η χρήση αναγνωριστικών δορυφόρων μπορεί να παρέχει επιπλέον πληροφορίες για τις κινήσεις των εχθρικών δυνάμεων.

Επιπλέον, η συνεργασία μεταξύ Ελλάδας και Ινδίας μπορεί να ενισχύσει την ευρύτερη παρουσία των δύο χωρών σε διεθνείς οργανισμούς, όπως ο ΟΗΕ, υποστηρίζοντας αμοιβαίες θέσεις σε διάφορα πολιτικά ζητήματα. Αυτή η διμερής και πολυμερής συνεργασία μπορεί να οδηγήσει σε ενίσχυση της ασφάλειας, της οικονομικής συνεργασίας και των πολιτιστικών δεσμών μεταξύ των δύο εθνών.

Κατά τη διάρκεια της 9ης ετήσιας διάσκεψης "Raisina Dialogue" στο Νέο Δελχί στις 21 Φεβρουαρίου 2024, ο πρωθυπουργός της Ελλάδας περιέγραψε τη χώρα ως το "φυσικό κατώφλι" προς την Ευρώπη για την Ινδία, προτείνοντας στις ινδικές επιχειρήσεις στενότερη συνεργασία σε τομείς όπως η ναυτιλία και τα logistics. Και οι δύο πρωθυπουργοί εξέφρασαν ικανοποίηση για τις προοπτικές συνεργασίας, εστιάζοντας στην ανάπτυξη των οικονομικών δεσμών και σε άλλους τομείς όπως η άμυνα και η ασφάλεια, καθώς και στη δημιουργία ενός οικονομικού διαδρόμου από την Ινδία προς την Ευρώπη. Οι εκτεταμένες συζητήσεις περιλάμβαναν θέματα όπως η ψηφιοποίηση, η

πράσινη ενέργεια και η διεύρυνση της συνεργασίας στον τομέα της άμυνας και της εκπαίδευσης(newsroom & newmoney, 2024).

Συνεχίζοντας τις προσπάθειές τους για ενίσχυση των οικονομικών δεσμών, ο πρωθυπουργός της Ελλάδας θα παρευρεθεί σε συνέδριο στη Βομβάη, όπου αναμένεται να ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ ελληνικών και ινδικών επιχειρήσεων. Οι συζητήσεις θα επικεντρωθούν σε θέματα όπως η τεχνολογία, η ενέργεια και η παραγωγή οπτικοακουστικού υλικού, με την υπογραφή μνημονίων συνεργασίας να αναμένεται να ενισχύσει τις σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών σε αυτούς τους τομείς(Πετρόπουλος, 2018).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο άναρχο και ανταγωνιστικό περιβάλλον του 21ου αιώνα, η διάχυση της εξουσίας δεν είναι πλέον δεδομένη. Παρά την κυριαρχία των ΗΠΑ, είναι αδύνατο για τις ΗΠΑ να κυριαρχήσουν μονομερώς στον κόσμο. Ταυτόχρονα, ο διεθνής ανταγωνισμός για τους φυσικούς πόρους εντείνεται και μια νέα κούρσα εξοπλισμών αναζωπυρώνεται. Οι εθνικές στρατηγικές επικεντρώνονται στην ενίσχυση της αυτοδιοίκησης, της αυτοβοήθειας και των συμμαχιών για την αντιμετώπιση των διεθνών απειλών. Έτσι, το περιεχόμενο και η μορφή της παγκόσμιας πολιτικής έχουν γίνει πιο σύνθετα, ιδίως όσον αφορά την ανάλυση του ρόλου των μεγάλων δυνάμεων και των αναδουόμενων δυνάμεων.

Αυτός ο δυναμισμός εξηγεί γιατί, μετά τον Ψυχρό Πόλεμο, χώρες όπως η Ινδία επιδίωξαν να διαμορφώσουν σταθερές διεθνείς σχέσεις με άλλους σημαντικούς παίκτες. Ως ανερχόμενη δύναμη, η Ινδία συνεχίζει να επιδιώκει τη ρωσική υποστήριξη. Υπάρχουν δύο βασικοί λόγοι γι' αυτό: πρώτον, για να αντιμετωπίσει την τυραννία των ΗΠΑ και δεύτερον, για να ενισχύσει τη διεθνή της παρουσία έναντι της Δύσης.

Οι διεθνείς σχέσεις της Ινδίας δεν περιορίζονται στα σύνορά της, αλλά εκτείνονται σε διάφορες περιοχές, συμπεριλαμβανομένων των σχέσεών της με τη Ρωσία. Παραμένει πιστή στις κλασικές σχέσεις της με τη Ρωσία, ενισχύοντάς τες με συνεχή εξοπλιστικά προγράμματα και μακροχρόνια συμβόλαια για προμήθεια ενέργειας. Επιπλέον, η Ινδία έχει προσεγγίσει τις ΗΠΑ, ενισχύοντας τις σχέσεις τους με αναπτυξιακά προγράμματα και επενδύσεις σε υποδομές, ειδικά κατά την κυβέρνηση Μόντι. Τέλος, διατηρεί οικονομική συνεργασία με την Κίνα μέσω του BRICS, παρά τα ζητήματα στα σύνορα και τις προσπάθειες της Κίνας να παρακάμψει εμπορικά την Ινδία.

Η προσέγγιση της Ελλάδας προς την Ινδία αποκτά νέα διαστάσεις, καθώς η Ινδία θεωρεί πλέον την Ελλάδα ως στρατηγικό εταίρο. Αυτή η εξέλιξη είναι σημαντική λόγω της υποστήριξης που παρέχει η Ινδία σε πολιτικά ζητήματα της Ελλάδας, όπως το Κυπριακό, ενώ η Ελλάδα μπορεί να εκμεταλλευτεί τις κακές σχέσεις της Ινδίας με την Τουρκία. Συγκεκριμένα, μπορεί να εξετάσει την εκμετάλλευση του ινδικού διαστημικού προγράμματος για την παροχή πληροφοριών στις ελληνικές ένοπλες δυνάμεις, ενισχύοντας την στρατηγική της ασφάλειας και την προετοιμασία για ενδεχόμενη αντιμετώπιση των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων.

Η Ινδία πληροί πολλές από τις προϋποθέσεις για να θεωρηθεί ως μεγάλη δύναμη, αλλά πρέπει πρωτίστως να επιλύσει τα εσωτερικά της θέματα και να διασφαλίσει ίσες ευκαιρίες για όλους τους πολίτες της, ανεξάρτητα από θρησκεία και κοινωνική τάξη. Η διεθνής παρουσία και εξωστρέφεια της Ινδίας συνεχώς αναβαθμίζεται, αυξάνοντας το κύρος της. Παρότι θεωρητικά έχει εγκαταλείψει την πολιτική της μη-ευθυγράμμισης,

ορισμένες επιρροές εξακολουθούν να επηρεάζουν την εξωτερική πολιτική της, λειτουργώντας ως εμπόδιο στην υιοθέτηση μιας πιο ρεαλιστικής προσέγγισης. Με μια ρεαλιστική προσέγγιση και την αξιοποίηση των στοιχείων ισχύος της, η Ινδία θα μπορούσε σταδιακά να κερδίσει κύρος στη διεθνή σκηνή και να αναδειχθεί ως ένα από τα αναπτυγμένα κράτη του κόσμου.

Η σταδιακή αύξηση του πυρηνικού οπλοστασίου της Ινδίας, καθώς και τις προσπάθειές της να ενισχύσει τις πυρηνικές της ικανότητες με την κατασκευή νέων αντιδραστήρων και εγκαταστάσεων εμπλουτισμού ουρανίου. Παρόλα αυτά, παρουσιάζονται ορισμένες προκλήσεις και καθυστερήσεις στην υλοποίηση ορισμένων από αυτά τα σχέδια. Η Ινδία επιδιώκει να ενισχύσει τη θέση της στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας και των πυρηνικών εξοπλισμών, αλλά οι προσπάθειές της αντιμετωπίζουν πολλαπλά εμπόδια και περιορισμούς. Αν και η Ινδία κατέχει τεχνολογία και εξειδίκευση στον τομέα αυτό, η πορεία προς την επίτευξη των στόχων της συναντά δυσκολίες και καθυστερήσεις, καθιστώντας αβέβαιη τη μελλοντική της εξέλιξη στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας και ασφάλειας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η Ινδία, μία από τις πλέον πολυπληθείς και πολιτισμικά ποικίλες χώρες του κόσμου, έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στο διεθνές σκηνικό κατά τη διάρκεια της ιστορίας της. Κατά την περίοδο της Απελευθέρωσης και του Ψυχρού Πολέμου, η χώρα απέκτησε την ανεξαρτησία της από τη Βρετανική Αυτοκρατορία και υιοθέτησε μια πολιτική ουδετερότητας, συμμετέχοντας ενεργά στη διαμόρφωση του Κράτους των Μη Εκτελεστικών. Οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις και η παγκοσμιοποίηση ενίσχυσαν την οικονομική δύναμη της χώρας, καθιστώντας τη σημαντικό παγκόσμιο παράγοντα.

Στον τομέα της πολιτικής ασφάλειας και των διεθνών σχέσεων, η Ινδία έχει πρωταγωνιστήσει στην προώθηση της περιφερειακής σταθερότητας και έχει συμμετάσχει ενεργά σε διεθνείς ειρηνευτικές αποστολές. Επιπλέον, έχει αναλάβει πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της κλιματικής αλλαγής, επιδεικνύοντας δέσμευση προς τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η συμμετοχή της σε διεθνείς οργανισμούς όπως το G20 και ο ΟΗΕ της παρέχει τη δυνατότητα να επηρεάζει παγκόσμιες αποφάσεις και να συμβάλει στη διαμόρφωση παγκόσμιων πολιτικών και οικονομικών προσανατολισμών.

Στον τομέα της οικονομικής ανάπτυξης, η Ινδία επενδύει στους κλάδους της τεχνολογίας, της έρευνας και των υπηρεσιών, ενώ οι εκτελεστικές μεταρρυθμίσεις στον τομέα της επιχειρηματικότητας έχουν δώσει ώθηση στην οικονομία της. Η αυξημένη συμμετοχή σε διεθνείς οικονομικές πλατφόρμες έχει ενισχύσει την παρουσία της στην

παγκόσμια οικονομία, ενώ η επενδυτική της εξωστρέφεια προωθεί την οικονομική της επιρροή.

Η χώρα αυτή παρουσιάζει ένα μείγμα παραδοσιακών και σύγχρονων προκλήσεων. Ενώ αναζητά να ενισχύσει τη θέση της στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας και της πολιτικής ασφάλειας, αντιμετωπίζει εμπόδια στην επίλυση των εσωτερικών κοινωνικών προβλημάτων όπως η φτώχεια και η ανισότητα. Παρά τις προκλήσεις, η Ινδία συνεχίζει να προωθεί μια εξωστρεφή πολιτική με στόχο την προώθηση της ειρήνης, της ανάπτυξης και της σταθερότητας σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η σχέση μεταξύ της Ινδίας και του Πακιστάν χαρακτηρίζεται από ένταση και σύγκρουση, με τέσσερις πολέμους μεταξύ τους από το 1947 και στη συνέχεια, οι περισσότεροι εστιάζοντας στο Κασμίρ. Η κατάσταση διατηρείται επιφυλακτική, με τις δύο χώρες να διατηρούν συγκρούσεις και στρατιωτική παρουσία κατά μήκος της Γραμμής Ελέγχου. Πέραν του Κασμίρ, άλλα ζητήματα, όπως η πυρηνική τεχνολογία και η έλλειψη εμπιστοσύνης, διατηρούν την ένταση, ενισχύοντας το στρατηγικό ισοζύγιο φόβου στην περιοχή. Η σχέση τους επηρεάζει επίσης τις γειτονικές χώρες, παράγοντας ανησυχίες και επηρεάζοντας τη γεωπολιτική σταθερότητα της περιοχής.

Το Μπαγκλαντές, παρά τη γεωγραφική του υποταγή στην Ινδία, έχει βελτιώσει τις διπλωματικές του σχέσεις με το Πακιστάν, προσπαθώντας να ενισχύσει τον εαυτό του ως αντίβαρο στην επιρροή της Ινδίας. Η διαχείριση θεμάτων όπως η μετανάστευση και η διαχείριση των υδάτων των ποταμών συνιστούν πρόκληση, ενώ οι τρομοκρατικές δραστηριότητες από το Μπαγκλαντές δημιουργούν αστάθεια στην περιοχή. Η σχέση αυτή αντικατοπτρίζει τις πολυπλοκότητες της γεωπολιτικής της Νοτιοανατολικής Ασίας και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η περιοχή στην επίτευξη σταθερότητας και ειρήνης.

ΠΗΓΕΣ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΗΓΕΣ

α. Αρχεία

∅

β. Νόμοι – Διαταγές – Κανονισμοί

∅

γ. Ιστοσελίδες

∅

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

α. Ελληνόγλωσση

Κουσκουβέλης, Η., 2000. Θεωρία Διεθνών Σχέσεων: Αποτροπή και Πυρηνική Στρατηγική στον Ψυχρό Πόλεμο. Αθήνα: Ποιότητα.

ΚΡΗΤΙΚΟ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ ΕΙΣΗΣΕΩΝ-can.gr. 2023. Πακιστάν και Μπανγκλαντές—Πόσα γνωρίζουμε για τις δύο χώρες και την ιστορία τους. (2023, Ιούνιος 23). cna.gr. <https://www.cna.gr/stories/pakistan-kai-mpangklantes-posa-gnorizoyme-gia-tis-dyo-chores-kai-tin-istoria-toys/>

Οικονομικός Ταχυδρόμος, Γιατί η οικονομία του Μόντι είναι η εναλλακτική λύση στην Κίνα. (2024). <https://www.ot.gr/2024/02/26/diethni/india-giati-i-oikonomia-tou-monti-prosferei-mia-pragmatiki-enallaktiki-lysi-stin-kina/>

Πακιστάν- Μπαγκλαντές: Πόσα ξέρουμε για τις δύο χώρες; (2018, Μάιος 20). ProtoThema. <https://www.protothema.gr/stories/article/789196/pakistan-banglades-posa-xeroume-gia-tis-duo-hores/>

Πετρόπουλος, Σ. (2018). Η Ινδία και οι Άλλοι: Όψεις της εξωτερικής πολιτικής μιας «αναδυόμενης» δύναμης. Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, 44(2), 67. <https://doi.org/10.12681/hpsa.16368>

Πτήση. (2020). 11 Μαΐου 1857: Η Ινδική Εξέγερση, ξεσηκωμός για μισή ουγγιά λίπος. <https://flight.com.gr/1857-indian-revolt/>

β. Ξενόγλωσση

Accounts at a Glance | Department Of Atomic Energy | India. (2023). Ανακτήθηκε 13 Μάρτιος 2024, από <https://dae.gov.in/accounts/accounts-at-a-glance/>

ASEAN. ASEAN Main Portal. Ανακτήθηκε 10 Μάρτιος 2024, από <https://asean.org/>

Burns, J. F. (1998, Μάιος 12). INDIA SETS 3 NUCLEAR BLASTS, DEFYING A WORLDWIDE BAN; TESTS BRING A SHARP OUTCRY. The New York Times. <https://www.nytimes.com/1998/05/12/world/india-sets-3-nuclear-blasts-defying-a-worldwide-ban-tests-bring-a-sharp-outcry.html>

HuffPost Greece. (2023). Ανακτήθηκε 21 Μάρτιος 2024, από https://www.huffingtonpost.gr/entry/brics-mia-nea-paykosmia-oikonomike-dename_gr_64f6f905e4b00241f8547728

BRICS. (2024). <https://infobrics.org/>

Chacko, P. 2014, The rise of the Indo-Pacific: understanding ideational change and continuity in India's foreign policy, Australian Journal of International Affairs 68(4), pp. 433-452.

Chacko, Priya. 2012, Indian foreign policy: the politics of postcolonial identity from 1947 to 2004, London: Routledge.

CNN.gr, Μιανμάρ. (2024). <https://www.cnn.gr/kosmos/story/325236/mianmar-h-theia-apokathilothike-oi-genoktonies-synexizontai-i-paparoyna-anthizei>

Department Of Atomic Energy | India. (2023). Ανακτήθηκε 13 Μάρτιος 2024, από <https://dae.gov.in/accounts/accounts-at-a-glance/>

European Union. (2022, Απρίλιος 22). https://www.eeas.europa.eu/eeas/factsheet-eu-india-connectivity-partnership_en

Ghosh, A. (2023, Ιούνιος 20). Can India Become a Green Superpower? Foreign Affairs, 102(4). <https://www.foreignaffairs.com/india/can-india-become-green-superpower>

Harsh, P. (2008) Contemporary Debates in Indian Foreign and Security Policy India Negotiates Its Rise in the International System. United States of America Library of Congress Cataloging-in-Publication Data.

- Horimoto, T. (2017). Explaining India's Foreign Policy: From Dream to Realization of Major Power. *International Relations of the Asia-Pacific*, 17(3), 463–496. <https://doi.org/10.1093/irap/lcx011>
- Indian Economy Growth Rate & Economic System Insights | IBEF. (2024). India Brand Equity Foundation. Ανακτήθηκε 29 Φεβρουάριος 2024, από <https://www.ibef.org/economy/indian-economy-overview>
- India economic outlook, January 2024. Deloitte Insights. Ανακτήθηκε 29 Φεβρουάριος 2024, από <https://www2.deloitte.com/us/en/insights/economy/asia-pacific/india-economic-outlook.html>
- India's Prototype Fast Breeder Reactor delayed again. (2023, Μάρτιος 5). IPFM Blog. https://fissilematerials.org/blog/2023/03/indias_prototype_fast_bre_1.html
- India launches rocket to land spacecraft on moon's south pole. (χ.χ.). Al Jazeera. Ανακτήθηκε 14 Μάρτιος 2024, από <https://www.aljazeera.com/news/2023/7/14/chandrayaan-3-india-launches-rocket-to-land-spacecraft-on-moon> Karkal, M., and S. Irudaya Rajan 1991. "Progress in Provisions of Basic Human Needs in India, 1961-1981." *Economic and Political Weekly XXVI* (8): 443-51
- Indian Space Research Organisation. Ανακτήθηκε 13 Μάρτιος 2024, από <https://www.isro.gov.in/index.html>
- India to become largest economic superpower by end of century: CEBR - India Shipping News. (2023, Δεκέμβριος 29). <https://indiashippingnews.com/india-to-become-largest-economic-superpower-by-end-of-century-cebr/>
- Liberal.gr. (2024). <https://www.liberal.gr/diethni-themata/o-antidytikos-axonas-epihairei-ton-poytin>
- MEA. Annual Report 2021-22. Annual Report, New Delhi: Ministry of External Affairs, 2022.
- Mearsheimer, John. *Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων*. Αθήνα: Ποιότητα, 2006.
- Menon, Rajan. «India and Russia: The Anatomy and Evolution of a Friendship.» Στο *The Oxford Handbook of Indian Foreign Policy*, του/της David M. Malone, C.Raja Mohan και Srinath Raghavan, 666-684. Oxford: Oxford University Press, 2016

- Nations, U. 2024. Member States. United Nations; United Nations. Ανακτήθηκε 2 Μάρτιος 2024, από <https://www.un.org/about-us/member-states>
- Newsroom. (2023, Αύγουστος 30). ΕΒΕΠ: «Ιδανική γέφυρα» η Ελλάδα για την είσοδο ινδικών επιχειρήσεων στην Ευρώπη. CNN.gr. <https://www.cnn.gr/oikonomia/anaptyxi/story/379616/evep-idaniki-gefyra-i-ellada-gia-tin-eisodo-indikon-epixeiriseon-stin-evropi>
- Newsroom. (2021, Απρίλιος 12). Η Ινδία και το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, Φιλελεύθερος, Philenews. <https://www.philenews.com/apopsis/paremvaseiston-f/article/668184/i-india-ke-to-simvouliao-asfalias-tou-oie/>
- newsroom, & newmoney, E. για την Ο. |. (2024, Φεβρουάριος 22). Οι πρώτες συμφωνίες στην Ινδία—Στη Βομβάη ο πρωθυπουργός και η επιχειρηματική αποστολή. Ειδήσεις Για Την Οικονομία, Newmoney. <https://www.newmoney.gr/roh/palamos-oikonomias/oikonomia/i-protos-simfonies-stin-india-sti-vomvai-o-prothipourgos-ke-i-epichirimatiki-apostoli/>
- Orland, Brian. «India's relations with Sri Lanka.» Στο Handbook of India's International Relations, του/της Scott David, 95-106. London: Routledge, 2011.
- OxfordUnion. (2016). <https://www.youtube.com/user/OxfordUnion>
- Sarker, P.C. 1998. Regional Disparities in India: Issues and Measurement. Bombay: Himalaya Publishing House.
- Sen, A. and Jean Dreze. 1998. India: Economic Development and Social Opportunity. United Nations. 1963. Population Bulletin of the United Nations. New York: United Nations.
- Strategy for New India. (2024). <https://www.niti.gov.in/the-strategy-for-new-india>
- Waltz, Kenneth. Theory of International Politics. Menlo Park, California: Addison-Wesley Publishing, 1979.
- Brown, W. (2002). The United States and India: Estranged democracies, 1941-1991. Washington, DC: National Defense University Press.
- Doe, J. (2012). India-U.S. Relations: The Evolution of a Strategic Partnership. New York, NY: Palgrave Macmillan.

Jones, M. R. (2008). *India and the End of the Cold War*. Seattle, WA: University of Washington Press.

root. (2023, Αύγουστος 23). Chandrayaan-3: Γιατί έχει σημασία η κατάκτηση του νότιου πόλου της Σελήνης από την Ινδία. Οικονομικός Ταχυδρόμος - ot.gr. <https://www.ot.gr/2023/08/23/epikairothta/kosmos/chandrayaan-3-giati-exei-simasia-i-kataktisi-tou-notiou-polou-tis-selinis-apo-tin-india/>

SAARC Secretariat. (2024, Μάρτιος 8). <https://www.saarc-sec.org/>

Smith, A. (2000). *Democracy and the Rise of India-United States Relations*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

SIPRI Yearbook 2022 Summary. (2023).

Stoessinger, J. (2010) « Why Nations go to War», Ch 6, India – Pakistan

Stobdan, P. (2010), *India-Russia Strategic Partnership Common Perspectives*. Nisha Sahai Achuthan, *Soviet/Post-Soviet Security Perspectives towards South Asia : An Historical, Analytic Overview*, Institute for Defense Studies and Analyses New Delhi.

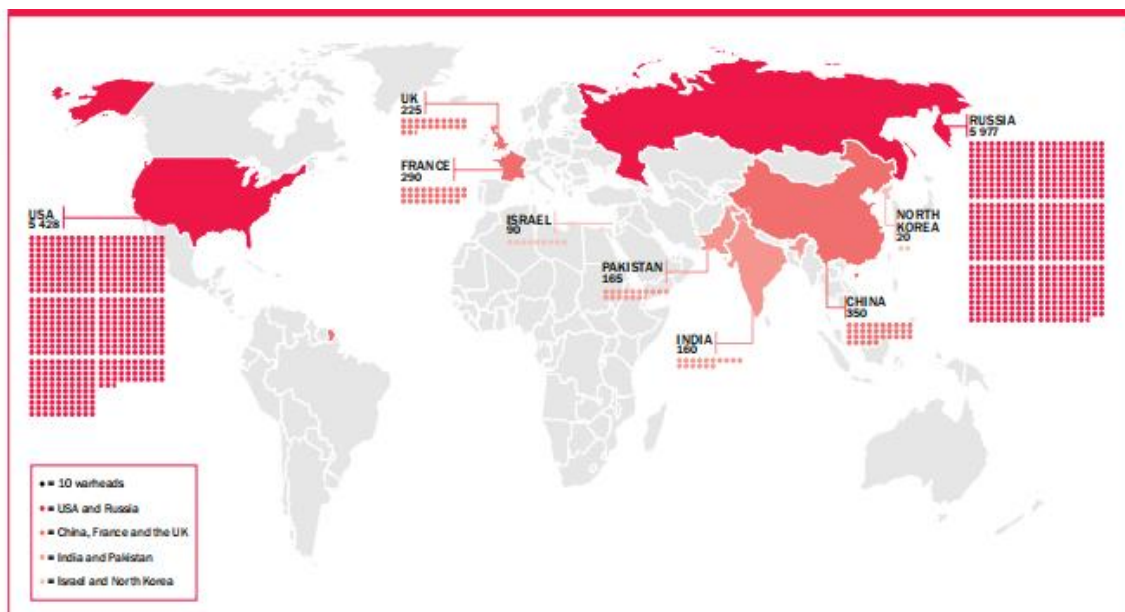
Tellis, A. J. (2015). *India's Emerging Nuclear Posture: Between Recessed Deterrent and Ready Arsenal*. New York, NY: Oxford University Press.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

«Α» Εγκαταστάσεις Πυρηνικής Ενέργειας στην Ινδία

«Β» Το Διαστημικό Πρόγραμμα της Ινδίας

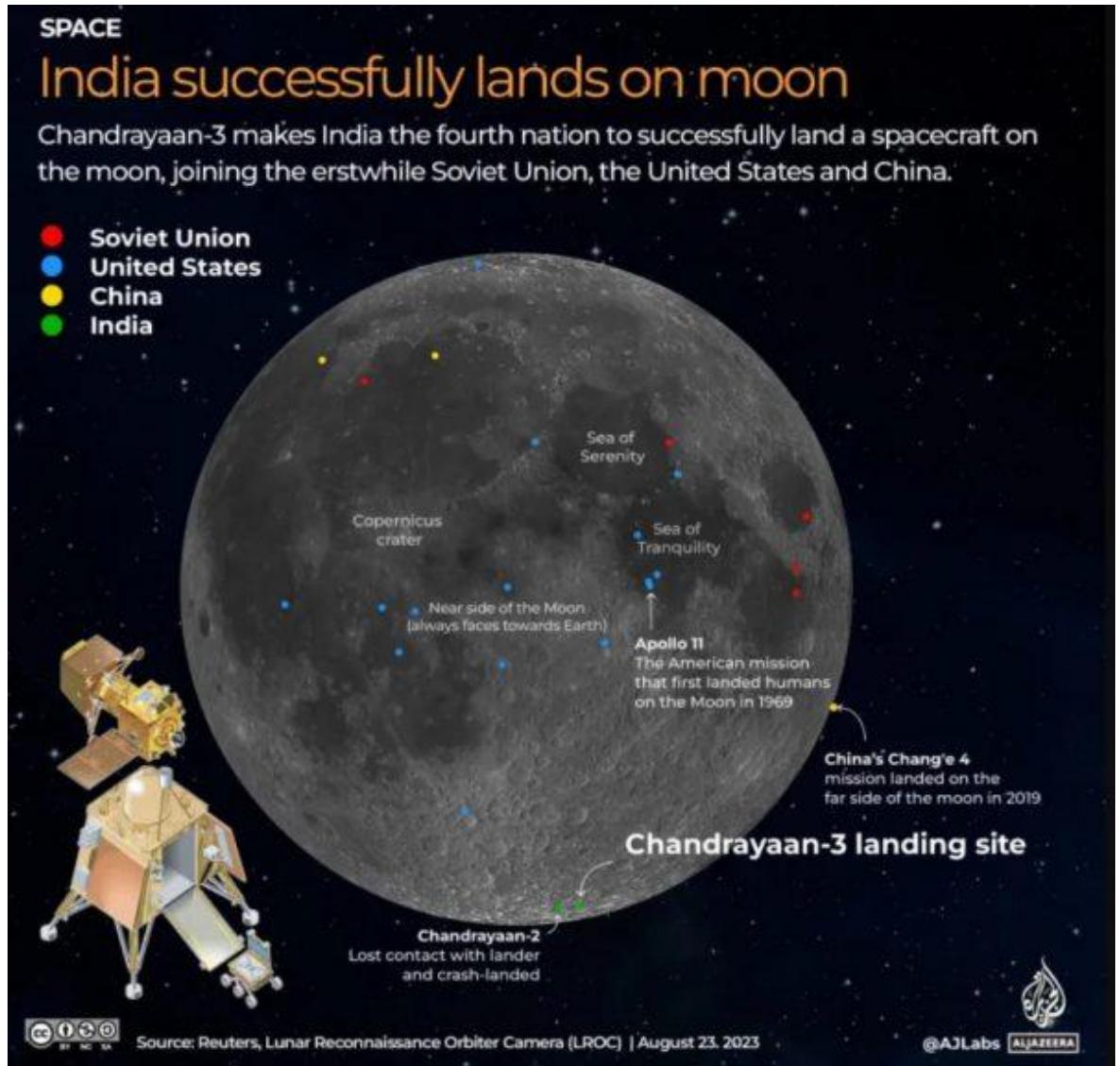

Εικ. Α-2. Παγκόσμια Κατανομή Πυρηνικών Όπλων.
(SIPRI Yearbook 2022 Summary, 2023)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β»

ΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΙΝΔΙΑΣ

Εικ. Β-1. Σημεία Προσελήνωσης.
(root, 2023)